

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

12

2018

ročník

CHYTRÁ KNIHOVNA

Smart Library aneb
Chytrá knihovna
Sociální sítě v knihovnách ČR
Ch. U. Lauenzen o progresu
v dánských knihovnách

Setkání knihovníků
venkovských knihoven

Rozhovory s B. Blažkovou
a D. Vyorálkovou

Antonín Moucha (1882–1945)

Global Vision – vize IFLA
na roky 2019–2024

Jaké budou změny
v autorském právu EU?

Dokončení přehledu
o vydávání knih v roce 2017

← **Smart Library aneb Chytrá knihovna** s. 423–424
Knihovna Dánské technické univerzity v Lyngby se snaží studentům všemožně zpříjemnit pobyt

Toalety v knihovně
Obchodní školy
v Kodani podle
piktogramů
počítají i se
„třetím pohlavím“
a počítadla hlídají,
aby nedošel papír
nebo mýdlo

Foto: Klára Rösslerová
→

Knihovna jako značka s. 428–431
Interiér Univerzitní knihovny v dánském Roskilde

Foto: Klára Rösslerová ← ↓ ↓

↑ **Z náhody celoživotní osud** s. 453–455
Momentka ze setkání seniorů v Městské knihovně Fráni Šrámka v Sobotce 2018; vlevo B. Blažková, vedle ní J. Pěta

Foto: archiv B. Blažkové

Téma – Chytrá knihovna

423 **Smart Library aneb Chytrá knihovna** | Klára Rösslerová

425 **Sociální sítě v knihovnách ČR** | Martina Košanová

428 **Knihovna jako značka** | Christian U. Lauenstein

Rozhovor s prof. PhDr. Tomášem Kubičkem, Ph.D., ředitelem Moravské zemské knihovny v Brně

432 **Druhá národní knihovna (2. část)** | Jaroslav Císař

436 **Ze stránek Čtenáře ...tentokrát před 53 lety** | vybrala Vladimíra Švorcová

437 **Lidé kolem Čtenáře Marie Šedá: Čtenář krajským metodikům pomáhá**

Události

438 **Máš-li cíl, cesta se najde...** (14. ročník setkání knihovníků venkovských knihoven) | Daniela Wimmerová

440 **Rejstřík Čtenář 2018. Ročník 70**

Neušlo nám

446 **Nejlepší knihy dětem poštěté** | Jana Čeňková

449 **Švédská knižní kořist 1646–1648** | -JaC-

452 **Zlatý fond** | Svatomíra Fojtová

447 **Ze zahraničí Global Vision podruhé** | Lenka Prucková

450 **Vydávání knih Bilance vydávání knih v ČR v roce 2017 (3. část)** | Jaroslav Císař

Lidé kolem Čtenáře II

453 **Z náhody celoživotní osud** (rozhovor s Bobinou Blažkovou) | Zlata Houšková

455 **O životě a o Čtenáři** (rozhovor s Danuší Vyorálkovou) | Zlata Houšková

456 **Právní hlídka Jaké budou změny v unijním autorském právu?** (k projednávání návrhu nové směrnice EU) (2. část) | Zdeněk Matušik

459 **Psalo se jinde** | Renáta Salátová

460 **Vznik Československa – 100 let (11. část)** Antonín Moucha | Jaromír Kubiček

463 **Ze světa** | Roman Giebisch

464 **Literární výročí Leden** | Milan Valden

CONTENTS

Topic – Smart library

423 **Smart Library** | Klára Rösslerová

425 **Social networks at Czech libraries** | Martina Košanová

428 **The library as a sign** | Christian U. Lauenstein

Interview with Professor PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D., Director of the Moravian Library in Brno

432 **A second national library (Part 2)** | Jaroslav Císař

From the pages of Čtenář

436 **...this time 53 years ago** | selected by Vladimíra Švorcová

The people around Čtenář

437 **Marie Šedá: Čtenář assists regional methodologists**

Events

438 **Where there's a goal there's a way...** (14th annual meeting of rural library librarians) | Daniela Wimmerová

440 **Index Čtenář 2018. Year 70**

It did not escape us

446 **The best children's books for sixtetimes** | Jana Čeňková

449 **The Swedish book robbery 1646–1648** | -JaC-

452 **Golden Fund** | Svatomíra Fojtová

From abroad

447 **Second Global Vision** | Lenka Prucková

Book publishing

450 **Balancing the books published in the Czech Republic in 2017 (Part 3)**

The people around Čtenář II

453 **A lifelong fate by chance** (interview with Bobina Blažková)

Legal watchdog

455 **On life and Čtenář** (interview with Danuše Vyorálková) | Zlata Houšková

456 **What changes will there be in EU copyright law?** (The debate over the proposed new EU Directive) (Part 2) | Zdeněk Matušik

459 **Written elsewhere** | Renáta Salátová

Centenary of the establishment of Czechoslovakia / Part 11

460 **Antonín Moucha** | Jaromír Kubiček

463 **From the World** | Roman Giebisch

464 **Literary Anniversaries January** | Milan Valden

INHALT

Thema – Kluge Bibliothek

423 **Smart Library oder die Kluge Bibliothek** | Klára Rösslerová

425 **Soziale Medien in tschechischen Bibliotheken** | Martina Košanová

428 **Die Bibliothek als eine Marke** | Christian U. Lauenstein

Ein Gespräch mit dem Professor PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D., dem Direktor der Mährischen Landesbibliothek in Brno

432 **Die zweite nationale Bibliothek (2. Teil)** | Jaroslav Císař

Aus den Čtenář Seiten

436 **...diesmal 53 Jahre zurück** | wählte Vladimíra Švorcová

Menschen um Čtenář

437 **Marie Šedá: Čtenář hilft Kreismethodiker**

438 **Ereignisse** Wenn du ein Ziel hast, den Weg kannst du immer finden...

(14. Begegnung der Bibliothekare aus Landbibliotheken) | Daniela Wimmerová

440 **Register Čtenář 2018. Jahrgang 70**

Das ist uns nicht entgangen

446 **Die besten Kinderbücher zum sechsten Mal** | Jana Čeňková

449 **Die schwedische Buchbeute 1646–1648** | -JaC-

452 **Der goldene Fond** | Svatomíra Fojtová

Aus dem Ausland

447 **Global Vision zum zweiten Mal** | Lenka Prucková

Bucherverlag

450 **Buchverlag Bilanz für Jahr 2017 in der Tschechischen Republik (3. Teil)**

Menschen um Čtenář II

453 **Durch einen Zufall zu einem Lebensschicksal**

(ein Gespräch mit Bobina Blažková) | Zlata Houšková

455 **Über das Leben und über Čtenář** (ein Gespräch mit Danuše Vyorálková)

Rechtswache

456 **Welche Änderungen kann man im Union Urheberrecht erwarten?** (zu der Verhandlung über das neue Regulativwurf in der EU) (2. Teil) | Zdeněk Matušik

459 **Es wurde woanders geschrieben** | Renáta Salátová

Die Entstehung der Tschechoslowakei 100 Jahre / 11. Teil

460 **Antonín Moucha** | Jaromír Kubiček

463 **Aus der Welt** | Roman Giebisch

464 **Literarische Jahrestage Januar** | Milan Valden

OD REDAKČNÍHO STOLU

Mezi výročími

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, na konci roku se obvykle sluší bilancovat, ale já to při nejlepší vůli a s nadhledem nedokážu i vzhledem k časovému období, kdy tento text musí být připraven. Ocitám se totiž na unikátní a záviděníhodné hranici, která je mi shodou okolností dopřána. Končí 70. ročník našeho, resp. vašeho časopisu, ve kterém jsme listovali jeho více či méně zažloutlými stránkami uplynulých desetiletí, připomínali pamětníky, kteří udrželi titul v jeho kritických okamžicích nad vodou a v klidnějších obdobích se zasloužili o jeho kvalitní obsah. Vznikla i výstava ke kulatému výročí existence periodika. Ke stému výročí vzniku Československa, jež je i základem současné České republiky, jsme v samostatné rubrice představili dvanáct významných osobností z historie našeho knihovnictví. Na tomto místě bych rád poděkoval všem autorům, a to zvláště doc. Jaromíru Kubíčkovu za jeho neocenitelnou pomoc, spolupráci a vstřícnost.

Podle ohlasu čtenářů to byly zajímavé sondy do dnes často přehlížené minulosti. Ale sotva pominula naléhavost tohoto úkolu, objevila se přede mnou výzva nová – v nadcházejícím ročníku si budeme připomínat sté výročí přijetí zákona o veřejných knihovnách obecních, jehož odkaz i plody jsou ve světě českých knihoven dodnes patrné. Z toho vyvstala řada úkolů, protože takovýmto významným profesním jubileem se mohou pochlubit jen nemnohé obory. Je tedy logické, že by se toto výročí mělo zrcadlit i v obsahu nadcházejícího ročníku *Čtenáře*. Ale ono se jistě protáhne až do začátku roku 2020, protože jsme si předsevzali, že postupně představíme všech 14 současných krajů Česka a jejich knihovny i řadu aspektů provádějících uplatňování prvního knihovního zákona z 22. července 1919.

Několik měsíců si s tím už lámu hlavu. O nápady by nebyla nouze, ale záhy jsem pocítil spíše studenou sprchu. Například jsem netušil, s jakým deficitem se setkáme v případě historické fotodokumentace existence a činnosti našich knihoven po vzniku Československa a schválení knihovního zákona, jak v tématech diplomových prací posledního desetiletí automatizace, digitalizace či jiné progresivity zcela přebíjejí témata historická. Přesto věřím, že se podaří v nejšířší spolupráci knihoven jednotlivých krajů potřebné obrazové podklady i texty shromáždit. Uvítali bychom, kdybyste mohli pomoci i vy.

Na závěr se od těchto skutečností vrátím do reality předvánočního času a očekávání roku budoucího. Za redakci, členy redakční rady a vydavatele, Střeďočešskou vědeckou knihovnu v Kladně, vám přeji ty nejkrásnější vánoční svátky prodchnuté láskou a lidským teplem a splnění všeho, co jste si předsevzali pro rok nadcházející.

JAROSLAV CÍSAŘ

čtenář MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

12 | 2018 | ročník 70

Střeďočešský kraj

Vydává:

Střeďočešská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace Střeďočešského kraje, ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková
Ilustrace na obálce: Lukáš Fibrich

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Střeďočešská vědecká knihovna v Kladně, příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
tel.: 312 813 154
e-mail: ctenar@svvkl.cz (Jaroslav Císař)
e-mail: ctenar.vlkova@svvkl.cz (Pavla Vlková)

Redakční rada: Mgr. Ivona Kasalická (předsedkyně), Mgr. Svatomíra Fojtová, Renata Fridrichová, Mgr. Martina Košanová, Miloš Linc, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter, PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D., PhDr. Renáta Salátová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje Digital – ICT, s. r. o., Do Čertous 14, Hala B2, 193 00 Praha 9 - Horní Počernice, tel.: 607 624 473, e-mail: monika.mruzkova@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s. – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.
Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994.
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98.
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč (dvojičíslo 60 Kč).

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209, e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 2 €, roční předplatné 22,67 € (dvojičíslo 2,67 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 10. 12. 2018.
Číslo vyšlo 17. 12. 2018.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Téma

Chytrá knihovna

Smart Library aneb Chytrá knihovna

Stále více slyšíme o internetu věcí (Internet of Things), pojmu, který popisuje věci, zařízení, která jsou propojena v síti. Umožňují tak připojit se k nim a vyměňovat si s nimi data. Pojem chytrá knihovna (Smart Library) je využitím internetu věcí v knihovnách.

Ač se výraz může zdát velmi futuristický, ve skutečnosti se s internetem věcí již běžně setkáváme. Jsou jimi např. stále více rozšířené odpadkové koše, které samy nahlásí, že už brzy budou plné, a měli by tedy přijet popeláři. Je jimi na dálku ovládaná klimatizace nebo topení v domácnostech. A jsou jimi samozřejmě také takové vymoženosti, jako lednice hlásící, že došlo mléko. Jistě si vybavíme televizní reklamu na nejmenovanou pojišťovací společnost, ve které se domácnost zbláznila, žaluzie se začaly samy rolovat nahoru a dolů a hrdinka reklamy skončila skřípnutá v křesle. Internet věcí s sebou samozřejmě nese nebezpečí, že vám zařízení začne ovládat někdo na dálku, a je tedy nutná vhodná antivirová ochrana.

TECHNOLOGIE RFID

Mezi první aplikaci internetu věcí v knihovnách, aniž by se tomu tak říkalo, patří RFID technologie (Radio Frequency Identification), tedy čipy nalepené v knihách, společně s RFID deskou určenou k jejich nabíjení a případně společně s RFID branami, které umožňují fond olepený čipy ochránit. Kniha, kterou uživatel branou pronese, aniž by si ji vypůjčil, a tím deaktivoval čip, při průchodu branami píská. Technologie bez bran sice nevyužije veškerých benefitů, ale umožní rychlejší (nebo dokonce samoobslužné) výpůjčky nebo jednodušší revizi fondu (za použití dálkového čtení čipů přímo z regálů).

ZKUŠENOSTI Z DÁNSKA

Lze však jít ještě dál. Velmi aktivní je v této oblasti univerzitní knihovna Dánské technické univerzity v Lyngby (DTU Lyngby Campus Library). Na této univerzitě studuje 11 000 studentů, dále má 6000 zaměstnanců. Knihovnu ročně navštíví zhruba 400 000 uživatelů, pro které je určeno 1300 studijních míst. Vzhledem k tomu, že jde o vysokoškolskou knihovnu technické univerzity, technické novinky se zde přímo nabízejí, a to díky úzké spolupráci knihovny se studenty a katedrami. I jejich discovery systém (DTU Find) byl navržen a naprogramován studenty. Ale knihovna šla ještě dál. Od ledna 2016 se začala veřejně hlásit k „smart library“. Začala se tedy aktivně zajímat o možnosti jak praktického využití, tak sběru dat pro případný další výzkum a vývoj nových „chytrých“ funkcí.

Studenti mají v knihovně Dánské technické univerzity v Lyngby k dispozici 1300 studijních míst

Sofistikované řešení osvětlení s kombinací studených a teplých LED žárovek

Mezi tyto prvky patří v první řadě **osvětlení**. To je v knihovně ve formě dvou vedle sebe položených lišt s kombinací studených a teplých LED žárovek. Tyto žárovky v průběhu dne mění podle venkovního osvětlení samy poměr; osvětlení v knihovně je tak stále očím příjemné (teplota světla se mění – od 2700 K do 5700 K). Představme si to jako v současnosti telefony využívané automatické změny tepla displeje, které ani nezaznamenáme, ale naše oči jsou díky tomu méně unavené a večer lépe usínáme.

Dalším významným prvkem je **teplota**. V Dánsku se obecně klade velký důraz na udržitelnost a neplytvání zdroji. Díky instalovaným čidlům se tak například sleduje tepelná ztrátovost budovy. Na nastavení teploty má vliv i množství uživatelů v knihovně. Uživatelé si díky sledování teploty mohou hned po příchodu do knihovny vybrat studovnu, ve které je taková teplota, která jim vyhovuje. Nebo díky ovládání na dálku si uživatelé mohou při rezervování sdílené nebo individuální studovny dopředu navolit teplotu, jaká je jim pro práci příjemná.

S teplotou úzce souvisí celkové klima v prostorech. Pro tyto účely jsou instalována čidla měřící vlhkost a CO₂ ve vzduchu. Díky shromážděným datům lze automaticky regulovat **ventilaci**.

Knihovny často bojují s **hlukem**. Kromě klasických úprav interiéru pro omezení hlučnosti jsou tak po knihovně rozmístěny mikrofony měřící hluk. Ten se měří pro potřebu průzkumu možnosti využití tzv. bílého šumu, který by se mohl v místnostech použít. Bílý šum totiž dokáže „zamaskovat“ hluk!

Knihovna dále pomocí kamerového systému a automatického rozpoznávání obličejů (s velkým důrazem na bezpečnost dat a s využitím posbíraných informací pouze k deklarovanému účelu) sleduje poměr žen a mužů v knihovně, ale i unikátnost uživatelů (zda chodí stále ti samí).

Zajímavým rozšířením RFID technologie je mobilní aplikace vyvinutá studenty univerzity, která čtenáře naviguje k místu uložení knihy na regál. Není tak nutná orientace v systému knihovny (i když by s tím pravověrní knihovníci určitě nesouhlasili).

V současnosti se snaží v knihovně zjistit nejlepší způsob, jak přicházejícímu čtenáři najít volné studijní místo (doslova prázdnou židli), což není tak jednoduché, jak by se mohlo zdát, protože např. čidlo umístěné na židli nezjistí, zda si uživatel pouze neodskočil na toaletu.

Cílem celého projektu je optimalizovat studijní prostředí vzhledem k rozdílným podmínkám v jednotlivých studovnách, optimalizovat možnosti přizpůsobení podle počtu právě přítomných uživatelů, a tak umožnit, aby se všichni cítili dobře a lépe se jim učilo.

Další zajímavou aplikací chytré knihovny jsou počítaadla umístěná u vstupu na toalety v knihovně Obchodní školy v Kodani (Copenhagen Business School). Díky počítadlům se nestane, že by na toaletách v knihovně došel toaletní papír nebo mýdlo.

Koncept chytré knihovny je cestou, která je zajímavá a jistě může zlepšit studijní podmínky čtenářů nejen v univerzitních knihovnách. O novinkách se lze dočíst např. v bulletinu Americké knihovnické asociace *Smart Libraries Newsletter* (ALA, <https://journals.ala.org/index.php/sln>).

KLÁRA RÖSSLEROVÁ | Klara.Rosslerova@ff.cuni.cz

Foto: archiv autorky

Zdroje:

- DTU. *DTU Smart Library – What is it?* [video]. Published April 5, 2018. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=qEc7_8xpdj4.
- DTU. *Pilot Project – Smart Library* [online]. 9 November 2017. Dostupné z: http://www.smartcampus.dtu.dk/cases/pilot_project-smart-library.
- KING, David Lee. *The Internet of Things and Libraries* [online]. August 21, 2018. Dostupné z: <https://www.davidleeking.com/the-internet-of-things-iot-and-libraries/>.

Sociální sítě v knihovnách ČR

Sociální sítě jsou skupinou internetových služeb, umožňující vzájemně virtuálně-společenské propojování lidí, firem, institucí a spolků na internetu, informování, komunikaci a společné aktivity.

- Použití osobního profilu pro propagaci instituce je nicméně v rozporu s pravidly používání Facebooku a existují případy smazání těchto profilů.
- Knihovna Břeclav zase perfektně zapojila své vlastní zaměstnance – knihovnice, které pravidelně na Instagramu doporučují oblíbené knihy z vlastního fondu.
- Profily knihoven na sociálních sítích jako jeden z PR kanálů můžeme chápat jako formu pozitivního přátelského brandingů, způsob propagace dané knihovny obecně.

Největšími sociálními sítěmi dneška jsou Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn a YouTube, tedy pokud nebudeme počítat lokální síť asijského původu, se kterými v našich končinách vůbec nepřijedete do styku. Každá síť z této pětice má svá specifika.

Nejnámějšími a nejnavštěvovanějšími sociálními médii nadále zůstává dvojice YouTube a Facebook, výrazně si však v posledních dvou letech polepšil Instagram. Facebook, sociální síť, jejíž skromné začátky si už dnes pamatuje jen málokdo, je dnes stejnou samozřejmostí, jako byla pro předchozí generaci televize. V červnu loňského roku překonal počet uživatelů Facebooku dvě miliardy. Marku Zuckerbergovi se do této sítě podařilo polapit téměř třetinu obyvatel Země.

Nejoblíbenější sociální sítě v roce 2018

1. **FACEBOOK** 2,196 mld. účtů | Služby sociální sítě (Facebook Inc.)
2. **YOUTUBE** 1,9 mld. účtů | Video Hosting service (Alphabet Inc. – dceřiná společnost Google)
3. **WHATSAPP** 1,5 mld. účtů | Instant Messaging (Facebook Inc.)
4. **FACEBOOK MESSENGER** 1,3 mld. účtů | Instant Messaging (Facebook Inc.)
5. **WECHAT** 1,040 mld. účtů | Instant Messaging (Tencent Holdings Limited)
6. **INSTAGRAM** 1 mld. účtů | Sdílení fotek (Facebook Inc.)

Zdroj: www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users

V České republice používá **Facebook** téměř pět milionů lidí. S takovým počtem uživatelů má pro každého smysl být na této sociální síti – ať už jde o e-shopy, firmy v B2B segmentu, neziskové organizace, média, vládní instituce, politiky či celebrity, ale také knihovny. Díky širokému spektru různých typů příspěvků může každá facebooková stránka prezentovat to, v čem je opravdu dobrá. K dispozici má navíc gigantický inzertní systém s téměř nekonečnými možnostmi zacílení a optimalizace.

Kromě stránek existuje na Facebooku i množství skupin zaměřených na knihovny a osobních profilů knihoven. Použití osobního profilu pro propagaci instituce je nicméně v rozporu s pravidly používání Facebooku a existují případy smazání těchto profilů. Neaktivnější je skupina *Knihovny knihovnářů*, projekt Městské knihovny Břeclav, který byl vytvořen pro lepší spolupráci

knihoven zejména v oblasti pořádání kulturních a vzdělávacích akcí pro čtenáře a širokou veřejnost. Aktuálně sdružuje 558 knihovníků napříč Českou republikou a každodenní sdílení příkladů dobré praxe je největším důkazem prospěšnosti vytváření podobných platform.

Příklady úspěšných profilů různých typů knihoven na Facebooku (ke dni 30. 10. 2018)

Městská knihovna v Praze: 33 291
Moravská zemská knihovna: 10 215
Knihovna Jiřího Mahena v Brně: 4188
Knihovna Třinec: 3771
Univerzitní knihovna Ostravské univerzity: 2041
Knihovna Akademie věd ČR: 1578

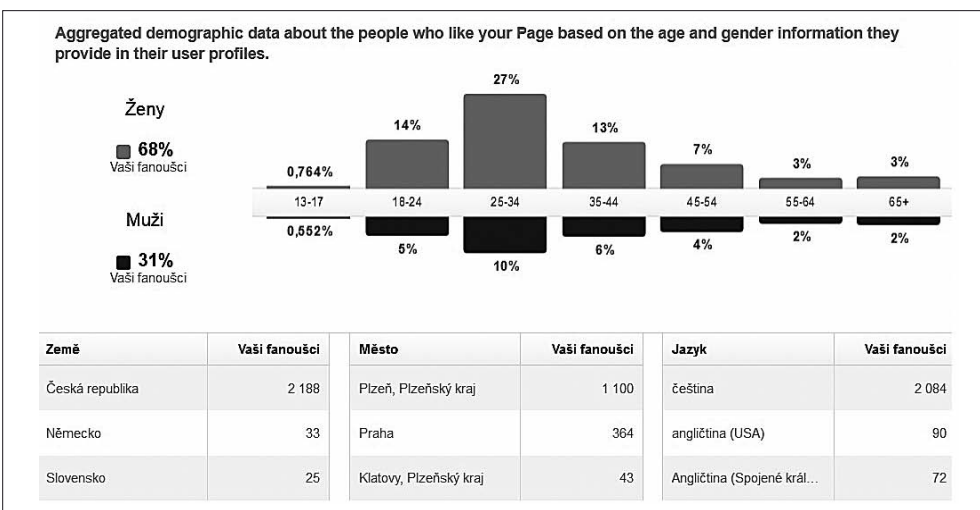
Krajské vědecké knihovny a počet jejich fanoušků

Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové: 4342
Krajská vědecká knihovna Liberec: 4137
Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje: 2355
Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně: 1881
Krajská knihovna Karlovy Vary: 1736
Vědecká knihovna Olomouc: 1438
Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích: 1421
Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě: 1345
Krajská knihovna Vysočiny v Havlíčkově Brodě: 1048
Středočeská vědecká knihovna v Kladně: 1009
Krajská knihovna v Pardubicích: 770

Úvodní stránky knihoven na Facebooku: MZK, SVK Plzeňského kraje a Vědecká knihovna v Olomouci

Měřit úspěšnost profilů podle počtu fanoušků je ale mírně zavádějící. Na místě by bylo alespoň vztáhnout tuto hodnotu k počtu klientů dané knihovny nebo počtu obyvatel města, kde knihovna působí. Obecně ovšem nelze říci, že propagace na Facebooku je neefektivnější pro vědecké a univerzitní knihovny, které mají mezi klienty množství studentů. Příkladem jsou demografická data uživatelů Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, kde se největší počet fanoušků rekrutuje z žen ve věku 25–34 let, což koresponduje s cílovou skupinou mnoha městských knihoven (viz tabulka dole).

Vizuální sociální síť **Instagram**, na kterou můžete nahrávat fotografie a videa, rovněž učinila od svých začátků v roce 2010 obrovský progres. První dva roky byla aplikace dostupná pouze na iOS, až v roce 2012 ji bylo možné spustit i na Androidu. Dnes má Instagram 800 milionů uživatelů. A vlastní ho Facebook.

Instagram má největší smysl v B2C (Business-to-consumer)* sektoru. Pro značky a firmy, které nabízejí něco, co se dá perfektně vizuálně naaranžovat (jídlo, móda, knihy), je povinností. Na budování značky a prezentaci firemní kultury se ale bude hodit i jinde, třeba v knihovně. Nezapomínejte však na zásadní pravidlo – na Instagramu musíte ukazovat, ne mluvit. Originálně se ho obsahovým marketinkem chopila Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje a díky znalostním soutěžím realizovaných nápaditou koláží v barvě vlastního brandu pravidelně aktivizuje ke čtení svoji základnu followerů.

Tradiční cestou fotografií interiéru a exteriéru knihovny jde Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové (viz 3. s. obálky).

Městská knihovna Břeclav zase perfektně zapojila své zaměstnance – knihovnice, které pravidelně doporučují oblíbené knihy z vlastního fondu. Skvělý příklad toho, jak bezhlavě nenakupovat neznámé a nicneřkající tváře z fotobank, ale využít vlastního potenciálu (viz 3. s. obálky).

Krátce, ale výstižně! Přesně tak se komunikuje na **Twitteru**. Po Facebooku druhá sociální síť, která dosáhla globálního úspěchu. Oblíbený komunikační kanál amerického prezidenta. Médium, kterému se podařilo výrazně změnit podobu aktuálního zpravodajství. Sociální síť, na níž má účet i papež. To vše je Twitter. Přestože Twitter nedávno rozšířil maximální délku tweetu na 280 znaků, stále je to poměrně skromný prostor k informování. Populární je zejména v prostředí novinářů, politiků a marketérů; celkově ho v České republice používá něco přes půl milionu lidí.

Úvodní stránky knihoven na Facebooku: SVK v Kladně a VK UJEP

České knihovny tuto síť zatím aktivně využívají poskrovnu. Dobrým příkladem je Moravská zemská knihovna v Brně se svými 1027 sledujícími uživateli, Národní technická knihovna nebo Knihovna Akademie věd ČR.

Profily knihoven na sociálních sítích jako jeden z PR kanálů můžeme chápat jako formu pozitivního přátelského branding, způsob propagace dané knihovny obecně a zdroj informující o dění a akcích v knihovně a v neposlední řadě jako inspiraci pro knihovníky z jiných knihoven. Odpověď na otázku, zda mají sociální sítě pro knihovny smysl, je jednoduchá. Pokud uživatelé knihoven sociální síť využívají, tráví na nich svůj čas a aktivně reagují, má pro knihovny význam se jimi zabývat.

MARTINA KOŠANOVÁ | kosanova.martina@svkpk.cz

* Označení pro obchodní vztahy mezi obchodními společnostmi a koncovými zákazníky, realizované webovými aplikacemi, virtuálními obchody na Internetu apod. [cit. 7. 11. 2018] Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/B2C>
** Označení pro obchodní vztahy mezi obchodními společnostmi

Knihovna jako značka

Christian Ulrich Lauersen je ředitelem sítě knihoven v dánském okrese Roskilde a patří mezi nejpoblárnější dánské knihovníky. Věnuje se tématům, jako jsou uživatelská zkušenost, inkluze a místo knihovny ve 21. století, o kterých píše a přednáší na mezinárodních konferencích. Je aktivní na sociálních sítích, propagaci knihoven a knihovnictví se věnuje na Twitteru (@clauersen) a pravidelně přispívá na svůj blog The Library Lab (libraries, learning and lego) – <https://christianlauersen.net/>, ze kterého jsme vybrali i následující příspěvek.

- ...knihovny existují už skoro 5000 let a od vzniku veřejných knihoven v době osvícenství jsou spojovány s místem pro studium, vzdělávání, výzkum a kulturu.
- Kniha jako taková, s knihovnou pochopitelně úzce spjatá, je jednou z nejsilnějších značek na světě.

Jistě to všichni znáte: studovna v knihovně, řada za řadou plná studentů. Sami, spolu. Radost pohlédět. Nikdy bychom se však neměli přestat zamýšlet nad našimi službami a chováním našich uživatelů (i pokud je to chování pozitivní), a proto se často sám sebe ptám: *Proč k nám chodí? Proč radši nežůstanou doma a neučí se tam?* Někteří z nich jsou v knihovně proto, že potřebují knihy, pomoc od knihovníků nebo poradit, a nechápejte mě špatně: knihovnu plnou pracujících studentů miluju a myslím si, že poskytujeme skvělé pracovní prostředí, ale i tak, proč si chodí sednout a pracovat k nám? Tahle otázka mi přijde důležitá proto, že nám může pomoci porozumět jak našim knihovnám, tak jejich uživatelům.

Domnívám se, že na tuto otázku existuje několik možných odpovědí. Když se zeptám knihovníků, odpovědi mi často: protože my, knihovny, jsme vynikající ve vytváření studijního prostředí. To nemám v úmyslu zpochybňovat, nicméně když si toto tvrzení trochu rozebereme, tak vlastně jen uživatelům poskytujeme stoly a židle, aby měli kde pracovat. Tím se tolik nelišíme od jiných institucí, totéž umožňuje třeba samotná univerzita, nebo ne? Nemyslím si proto, že to je jediná a nejužitečnější odpověď na moji otázku. Myslím, že odpovědi bychom měli hledat trochu jinde, ale než se do toho pustíme, chtěl bych se s vámi podělit o příběh jedné z mých knihoven.

■ PŘÍKLAD: ZANEŘÁDĚNÝ KAMPUS, UKLIZENÁ KNIHOVNA

Na Fakultě sociálních studií na Kodaňské univerzitě máme dvě knihovny: fakultní knihovnu a menší studijní knihovnu uprostřed kampusu. Studijní knihovna má referenční pult, kde jsou zaměstnanci ve všední dny jen od deseti ráno do tří odpoledne, a tři velké studovny otevřené od osmi ráno do deseti večer. To znamená, že každý den tam celých devět hodin není jediný zaměstnanec. Jednou měsíčně se scházím s naším proděkanem a probíráme záležitosti týkající se knihoven. Často si stěžuje na chování studentů v kampusu: všude poházené odpadky, zbytky po večírcích, rozbité věci a tak dále. Ale v naší knihovně z nějakého důvodu nic takového nezažíváme, i když ji po většinu dne nikdo nehlídá. Čím to je? Proč demolují kampus, ale knihovny si váží? Domnívám se, že v jejich chování můžeme nalézt i odpověď na otázku *Proč k nám chodí?* Podle mě to souvisí s knihovnou jako značkou, s pojetím knihovny jako prostoru a s podobou studentského života v roce 2017.

■ KNIHOVNA – DŮVĚRYHODNÁ ZNAČKA OD ROKU 2600 PŘED KRISTEM

Hádám, že součástí odpovědi na to, proč k nám studenti chodí pracovat v tak hojném počtu, je knihovna jako osvědčená značka. Po celou svou profesní kariéru slyším hlasy kolegů, že jsou knihovny nemoderní a zaprášené a že musíme jejich pověst změnit. Diskusi o změnách v knihovnách se samozřejmě nebráním, ale co když představa knihovny v hlavách našich uživatelů je přesně taková, jakou ji potřebují? Když se nad tím zamyslíme, tak knihovny existují už skoro 5000 let a od vzniku veřejných knihoven v době osvícenství jsou spojovány s místem pro studium, vzdělávání, výzkum a kulturu. Našimi hodnotami (nebo alespoň hodnotami, o které se ve svých knihovnách snažím já) jsou otevřenost, diverzita, inkluze a přístupnost. Jsme demokratické instituce (nikoli ovšem neutrální!). Kniha jako taková, s knihovnou pochopitelně úzce spjatá, je jednou z nejsilnějších značek na světě. Soudě podle příkladu zmiňované studijní knihovny, si nemyslím, že studenti knihovny nutně milují, ale rozhodně je respektují.

Knihovny nechtějí od lidí peníze, ale chtějí, aby byli úspěšní, aby se učili, objevovali, chtějí jim poskytnout přístup do širšího světa. V silně komerčním, kapitalistickém a digitalizovaném světě jsou tyto hodnoty, myslím, vysokoškolským studentům blízké. A že je naše značka trochu moc tradiční? Je silná a důvěryhodná a my bychom si to měli uvědomovat a využít toho v dalším rozvoji knihoven.

■ DISCIPLÍNA, IDENTITA A POCIT SOUNÁLEŽITOSTI

Podmínky vysokoškolského studia v Dánsku se v posledních letech poměrně radikálně změnil. Studentem můžete být jenom pět let, pokud studium do té doby nedokončíte, ztrácíte studentské výhody. Můžete si vybrat studijní obor a pak ho klidně změnit na jiný. Týdenní počet hodin, kdy jsou studentům k dispozici učitelé a školitelé, se snížil. Na většinu oborů je těžší se dostat a nároky na dobré známky se zvýšily. Nechci tu diskutovat o tom, jestli je tento vývoj v širším kontextu vysokoškolského vzdělávání dobrý, či špatný, ale myslím, že to naše studenty donutilo, aby ke studiu přistupovali profesionálněji a disciplinovaněji než dříve. A součástí této disciplíny je studium v knihovně. Věnují mu celý den: ráno čekají před knihovnou, než se otevře, najdou si

vhodné místo k práci a končí ve tři nebo ve čtyři odpoledne. Nemohli by to samé prostě dělat doma? Jistě, ale všichni víme, že radši budeme umývat nádobí, než číst Foucaulta. Doma nás toho rozptyluje příliš mnoho. Knihovna umožňuje oddělit osobní život od toho studijního a doma už pak člověk může jen relaxovat.

Být studentem může být docela těžké. Někdy i osamělé. Sociální aspekty studentského života jsou klíčové pro to, aby se z žáků stali úspěšní studenti a dobří lidé. Podívejte se na dálkové studenty: ti svá studia nedokončí mnohem častěji než jejich prezenční kolegové, kteří fyzicky studují vedle svých spolužáků. Se snižujícím se počtem hodin strávených ve třídách a s učiteli se studenti snaží doplnit svou akademickou identitu jinde. To mohou dělat na různých místech a jedním z nich je knihovna. Jsou v ní sice sami, ale společně, protože kdykoli vzhlednou od učení, vidí, že v tom nejsou sami. To je podle mě jeden ze zásadních důvodů, proč studenti do knihoven chodí, a úzce souvisí s důvodem posledním, kterým je pocit sounáležitosti.

Všichni potřebujeme někam patřit – k národu, rodině, pracovnímu kolektivu nebo fotbalovému klubu. Jestli mi teď řeknete, že nikam patřit nepotřebujete, tak jste podle mě psychopat anebo lhář. Studenti a vědci nejsou výjimkou. Pro mnoho studentů je studium důležitou součástí života a myslím si, že pro jejich spokojenost a schopnost pracovat je s těžejší, aby měli pocit, že někam patří. To samé platí pro vědce a učitele. Věřím, že knihovna jako maximálně otevřený prostor, kde nemusí řešit administrativu ani známky, vytváří pro studenty vhodné místo, kde se mohou setkávat s ostatními studenty (a učiteli a vědci) a stimuluje tak jejich akademickou identitu a umožňuje jim tak někam patřit.

Když si vezmeme disciplínu, identitu a pocit sounáležitosti, můžete namítnout, že stejně tak se mohou realizovat v kampusu nebo ve Starbucksu. Asi ano, ale nemyslím si, že stejně úspěšně jako v knihovně. A proč? Protože, jak jsem zmínil na začátku, knihovna je stoprocentně skvělá značka a místo. Je spolehlivá, je otevřená, je tu proto, aby pomáhala. Ne kvůli penězům, ale prostě proto, že je to její poslání, je místem vzdělávání a osvěty, místem, kde chtějí, abyste uspěli, ale neznámkuji vás za to ani nehodnotí, jestli jste dobrý nebo špatný žák, prostě je to úžasné místo a velmi silná značka. Jako knihovníci bychom si to měli uvědomit a nesnažit se z knihovny dělat něco, čím není.

VÝHLED: JE KNIHOVNA BEZ KNIH STÁLE KNIHOVNOU A DOKONALOU DŽUNGLÍ PRO TVORY SPOLEČENSKÉ?

Výše jsem se pokusil vysvětlit důvody, proč se k nám studenti do knihoven jen hrnou. To je bezva, ale co dál? Můžeme si dát nohy na stůl a nechat se ukoľebat statistikou návštěvnosti? Ne. Pevně věřím, že knihovna jako prostor je jedním ze základních kamenů pro spokojenost a úspěšnost studentů. Tedy pokud sdílíte můj názor, že fyzický prostor se v čím dál digitalizovanějším světě nestává méně důležitým. Já věřím, že se stane ještě důležitějším. Jsme lidé a člověk je tvor společenský. Potřebujeme ostatní lidi, abychom mohli fungovat, vyvíjet se, objevovat, čelit výzvám, bavit se, žít, učit se, konat dobro. Online svět tohle nenahradí. Nikdy. To platí obecně i pro univerzitní vzdělávání a výzkum.

Chtěl bych, abychom tato fakta přijali a aktivně využívali tu spoustu pracujících a učících se mozků v našich knihovnách k vytváření hodnot, kontaktů, diverzity a inkluze na vysokých školách. Chtěl bych, abychom se nezaměřovali jen na stoly a židle, ale aktivně přistupovali ke knihovně jako k místu a podporovali mezioborové činnosti. Když svedeme dohromady lidi z různých prostředí, začnou se dít velké věci. Lidé, kteří smýšlejí stejně, ničeho nedosáhnou. Jen ať je knihovna společenskou a akademickou džunglí pro lidi různých ras, pohlaví, věku, politických přesvědčení, s různým kulturním a ekonomickým kapitálem a různými předměty zájmu, studia a výzkumu.

Před časem jsem se na přednášce zeptal: *Je knihovna bez knih stále knihovnou?* A má vlastní odpověď zněla: *Ano*. Osobně si myslím, že knihovnu neurčuje její knižní fond, ať už fyzický či elektronický. Je to samozřejmě její důležitá součást, ale podle mě je naším hlavním posláním

podpora výzkumu, vzdělávání a učení, a ta stojí na úplně jiných činnostech, než je správa knižního fondu. Využijme místo, které zůstane po knihách, až z knihovny zmizí, pro vytvoření džungle, divočiny, kde se bude diverzita a univerzitnímu životu dařit.

ZÁVĚREČNÁ POZNÁMKA: POZORUJTE CHOVÁNÍ UŽIVATELŮ

Výše se snažím spíš jen tak tipnout, proč v roce 2017 studenti stále ještě chodí do knihoven, pokud zrovna nepotřebují knihy nebo odbornou pomoc. Nemám to podloženo žádným konkrétním výzkumem a nemám po ruce ani žádná kvantitativní ani kvalitativní data. Ale ani nestřílím jen tak naslepo – zpracoval jsem zde to, co každý den pozoruji a o čem přemýšlím.

Je důležité nehádat, mluvíme-li o užívání či neužívání knihoven a chování našich uživatelů. Takže mou závěrečnou poznámkou k tomu, jak uživatelé užívají (či neužívají) knihovny, je: nestačí jenom hádat, ale ani jenom se jich ptát. Pokud se budete ptát, dostanete odpovědi jen na to, na co se ptáte, což nemusí vypovídat o celém problému. Pokud se zeptáte deseti studentů, jestli by chtěli nonstop přístup do knihovny, většina pravděpodobně odpoví: *Jo, jasně*, což ale neznamena, že toho reálně budou využívat. Používání metod výzkumu uživatelské zkušenosti (UX neboli User Experience) je klíčové pro pochopení chování a potřeb našich uživatelů jak teď, tak pro vývoj knihoven do budoucna. Velké poděkování patří UX hrdinům, jako jsou Andy Priestner a Anneli Fribergová¹ a další, kteří pomáhají a podporují knihovnickou komunitu pomocí UX pomůcek, metod a povědomí. Jen tak dál!

A nezapomeňte: *Potřeba komunity a sociálních vazeb je primární, stejně základní, jako je potřeba vzduchu, vody a jídla.* (Dean Ornish)

CHRISTIAN U. LAUERSEN

LAUERSEN, Christian U. Why do they come? The Library as place and brand [online].

The Library Lab: libraries, learning and lego, 17. 10. 2017 [cit. 2018-07-04].

Dostupné z: <https://christianlauersen.net/2017/10/17/why-do-they-come/>.

O AUTOROVI

Jak říká sám Ch. U. Lauensten: *Jako ředitel knihovny pracuji především s lidmi, ne s knihami*. Donedávna úspěšně vedl knihovnu Fakulty sociálních věd Kodaňské univerzity a knihovnu Univerzity Roskilde, kde se věnoval podpoře výzkumu a vzdělávání v knihovnách.

Z mnoha svých projektů je hrdý zejména na *Digitální laboratoř sociálních věd (Digital Social Science Lab)*, která od roku 2016 funguje v knihovně Fakulty sociálních věd. Žije v Kodani, hraje fotbal, jezdí na kole, vytváří knihovnická videa z lego figurek a produkoval světově první knihovnickou bossa novu *Lost in your time (at The Library)* vydanou na vinylu.

Se souhlasem autora z anglického originálu přeložila
HELENA NOVOTNÁ | Helena.Novotna@ff.cuni.cz

Medailon o autorovi napsal, poznámkami opatřil a překlad upravil
JAN KAMENICKÝ | Jan.Kamenicky@ff.cuni.cz

¹ Andy Priestner působil v knihovnách Cambridgeské a Oxfordské univerzity, nyní je školitelem na volné noze a přednáší o tom, jak využívat metody UX a teambuildingové metody LEGO Serious Play. Anneli Fribergová působí v knihovně švédské Univerzity Linköping, kde se věnuje rozvoji knihovnických služeb na základě metod UX.

Druhá národní knihovna

2. část

Druhá část rozhovoru s ředitelem Moravské zemské knihovny v Brně (MZK) Tomášem Kubíčkem (první část byla publikována v č. 11/2018 na s. 396–398) je zaměřena především na nedávno zřízené Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, kulturní aktivity MZK a stavbu další budovy.

Foto: archiv MZK

- **Naše knihovna už čtyři roky zajišťuje účast ČR na mezinárodních knižních veletrzích. (...) Klíčové jsou pro nás veletrhy ve Frankfurtu nad Mohanem, v Lipsku, v Londýně a pro dětskou literaturu v Boloni. Loni k nim nově na zkoušku přibyl Peking, největší knižní veletrh na asijském kontinentu.**
- **Knihovna získala před pár měsíci dotaci na projekt IROP na obnovu stávající hlavní budovy. Už téměř dvacetiletá provozní zátěž se projevila a žádá si zásah. Proběhne rekonstrukce atria, které už pět šest let neplní svoji funkci, respektive neplní žádnou funkci. (...) Proměníme ho na čtenářsky přístupné místo s využitím pro kulturní pořady, které knihovna pořádá.**

Vaše knihovna byla pověřena zřízením Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven (pozn. red.: byl mu věnovaný samostatný příspěvek ve Čtenáři č. 9, 2018, s. 318 až 319)...

Vznik metodického centra je motivován současnými potřebami veřejných knihoven, které se vedle forem tradiční práce se čtenáři stále více soustřeďují na poskytování širokého spektra služeb a programů, které se váží k jejich funkci komunitních center, zaměřujících se na rozvoj občanské společnosti. Takto je ostatně i záměr metodického centra definován ve Státní kulturní politice a v národní koncepci knihoven. Navíc tomuto cíli vycházejí vstříc i nové programy na obnovu a vybavení knihoven, jakým je například program *Obecní knihovny*. Centrum by mělo být k dispozici všem zřizovatelům knihoven a knihov-

níkům, kteří budou mít zájem své knihovny vylepšovat, hledat s nimi nejenom jejich architektonickou podobu (tedy prostorové uspořádání a vybavení), ale diskutovat i možné funkce, které by veřejná knihovna v daném místě mohla plnit ve prospěch obce. Nyní máme před sebou pilotní rok díky podpoře, kterou jsme získali z programu VISK. V jeho rámci máme v úmyslu vytvořit síť spolupracovníků, zjišťovat v terénu aktuální potřeby knihoven, založit databázi kontaktů a dobrých příkladů z praxe, a hlavně přesvědčit knihovníky, že naše práce jim může být ku prospěchu. První výsledky jsme představili na letošní konferenci *Knihovny současnosti* v Olomouci. Následovat by měla série pracovních seminářů, které námi navržený základ a rozsah činnosti centra zpřesní podle potřeb zřizovatelů knihoven a knihovníků. Nyní je naše kolegyně Martina

Huječková, která má projekt na starosti, převážně v terénu a „zasíťovává“ české knihovníky s architekty, vytěžuje informace pro databáze a příklady dobrých realizací. Centrum samozřejmě nemůže být plně funkční během jednoho roku, ale Řím také nebyl postaven za rok. Myslím si však, že potřebnost Centra je obecně přijímaným faktem. Na nás je, abychom české knihovníky a zřizovatele knihoven přesvědčili, že tuto roli zvládneme plnit.

Kalendář vámí nabízených kulturních akcí je velmi pestrý a atraktivní. Na které z akcí se vy sám nejvíce těšíte?

Opět otázka diplomaticky nejjednoduše zodpověditelná. Začnu z největší dálky, tedy z oblasti, již nerozumím a již jsem se dlouho a opatrně vyhýbal. Fascinovalo mě, jaké obrovské množství lidí začalo navštěvovat přednášky, v jejichž rámci popularizujeme vědu. Tedy především přírodní a technické vědy. Jímala mě vždycky hrůza z astronomie či fyziky. Ačkoliv jsem byl nadšeným čtenářem sci-fi, pochopit, že vesmír může vzniknout v důsledku imploze malého kousku materiálu, jsem nějak nedokázal. Tedy ne jako skutečnost, ale jako fyzikální jev. Ostatně stejně jako podstatu imploze. Tak jsem se jednou zašel podívat na přednášky, které nabízíme na toto téma našim uživatelům. Od té doby, kdykoliv mám čas, mířím tam znovu. Lidé jako Jiří Grygar, Jan Palouš, Vladimír Wágner, Miloslav Druckmüller jsou totiž skutečnými odborníky, kteří jsou schopni mluvit o svém předmětu bádání i s laiky, a laici se necítí dotčeni. Přiznávám ale, že se mi už několikrát stalo, že jsem se musel přednášky vzdát. Prostě na mě v dvousetmístním sále nezbyla židle...

A z dalších aktivit?

Mám radost třeba z projektu *Oči Brna*, který přibližuje významné osobnosti našeho města, které v minulosti nebo i v současnosti určovaly či určují jeho podobu – intelektuální, architektonickou a kulturní. Jedná se o měsíční cyklus, v jehož rámci probíhají tematické přednášky, semináře a podobné aktivity, na které si už zvyklo početné publikum. S potěšením sleduji, že u žijících autorit se stalo prestižní záležitostí, když jsou našimi kurátory osloveni, aby knihovně a jejímu projektu na měsíc propůjčili svoji tvář.

Obrovskou radost mám také z aktivit zahraničních knihoven. Zvláště v poslední době se podařilo posílit spolupráci se zahraničními partnery, kteří nám pomáhají dotovat doprovodné programy i nákupy fondů. Hlavním kritériem pro nás je, že žádná z těchto knihoven nesmí jen pasivně nabízet svůj knižní fond, ale musí sloužit jako brána do dané kultury. Naši partneři pak musí být právě za toto spoluzodpovědní. Ostatně přesně takto jsem to říkal loni španělskému velvyslanci Calvu-Sotelovi (viz 3. s. obálky), když jsme se domlouvali na otevření španělské knihovny. On – podobně jako naši další partneři – na tuto podmínku přistoupil a výsledkem je nabitý program a zvýšený zájem našich uživatelů. Z toho máme samozřejmě radost my i naši partneři. Nepovedlo by se to ale bez podpory nejen ze strany ambasad, ale i našich kolegů z kateder germanistiky, hispanistiky, anglistiky a amerikanistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity.

A jak to vypadá s přípravou České republiky na roli hlavní země knižního veletrhu v Lipsku v příštím roce?

Naše knihovna už čtyři roky zajišťuje účast ČR na mezinárodních knižních veletrzích. Spolupracujeme s celou řadou těchto festivalů knihy především prostřednictvím Českých center, která působí pod Ministerstvem zahraničních věcí ČR. Klíčové jsou pro nás veletrhy ve Frankfurtu nad Mohanem, v Lipsku, v Londýně a pro dětskou literaturu v Boloni. Loni k nim nově na zkoušku přibyl Peking, největší knižní veletrh na asijském kontinentu. A právě díky vytvoření stabilního partnerství s organizátory oněch světových veletrhů se podařilo založit předpoklady i pro tento výsadní typ hostování. Už druhým rokem pracuje přípravná dramaturgická rada, která nám pomáhá s vytvářením programu pro prezentaci v rámci Lipska 2019, úzce spolupracujeme nejenom s Ministerstvem kultury, ale využíváme i partnerství mezi městem Brnem a městem Lipskem, což se ukázalo jako skvělá deviza. Máme přitom v úmyslu využít této události k tomu, abychom na českou kulturu, tedy nejenom literaturu, strhli co nejvíce pozornosti německého publika. Vytvořili jsme proto programový rámeček *Český rok v Lipsku*. Počínaje říjnem 2018 a konče listopadem 2019, bude souvisle a ve velkém počtu probíhat řada kulturních pořadů v Lipsku

a posléze v Německu, Rakousku a Švýcarsku – tedy v německojazyčných zemích. Cílem je ukázat současnou českou kulturu v co největší síle a pomoci pozvednout v současné době velmi nízké povědomí německého publika o naší kultuře. Hlavním koordinátorem všech aktivit v rámci tohoto velkého podniku je Martin Krafl, bývalý ředitel Českého centra v Berlíně a v Mnichově. Spolu s dramaturgickou radou připravujeme program, hledáme a oslovujeme partnery a chystáme českou prezentaci.

Ačkoli je stavba budovy vaší knihovny relativně nová, vyvolává zájem připravovaná stavba další budovy...

Stavbu připravujeme už tři roky. Skutečnost, že máme právo povinného výtisku, z nás činí významnou instituci, ale současně od nás vyžaduje, abychom se dokázali s tímto úkolem vyrovnat. Ačkoliv je budova MZK skutečně novou stavbou, tedy letos osmnáct let starou, šlo tenkrát v případě výstavby jen o první fázi zajištění jejího provozu a funkcí. Knihovna má v tuto chvíli ve skladech rezervu prostoru na dva až tři roky. To bylo třeba urychleně řešit. Před dvěma lety jsme reaktivovali územní rozhodnutí z roku 2008 o výstavbě depozitáře knihovny, který by měl stát v těsném sousedství stávající budovy. Na jeho základě jsme zpracovali stavební projekt, po jeho schválení připravili prováděcí projekt a nyní máme všechny dokumenty na stole a jsme připraveni stavbu zahájit. Ještě máme dva roky, než nám začnou padat knihy z regálů. A za tu dobu prostě musíme stihnout!

Ale MZK v nedaleké budoucnosti plánuje i opravu svých nových prostor. Co je jejím cílem?

Budoucnost už nastala! Knihovna získala před pár měsíci dotaci na projekt IROP na obnovu stávající hlavní budovy. Už téměř dvacetiletá provozní zátěž se projevila a žádá si zásah. Proběhne rekonstrukce atria, které už pět šest let neplní svoji funkci, respektive neplní žádnou funkci. A navíc zatéká do konferenčního sálu. Proměníme ho na čtenářsky přístupné místo s využitím pro kulturní pořady, které knihovna pořádá. Rekonstruováno musí být sociální zázemí pro návštěvníky, vzduchotechnika, zateplení budou sklady. Knihovna byla dostavěna

Večerní pohled na budovu MZK, oceněnou titulem stavba roku, poskytující důkaz, že se hojně využívá k různým aktivitám

Foto: archiv MZK

v době, kdy počítače či internet byly na samém počátku svého masového rozšíření, takže její architekti ještě nedokázali plně odhadnout další vývoj v této oblasti. Ten musí knihovna nutně kopírovat, a to nejenom jako společenská instituce, ale i její budova. Získaný projekt je zaměřený na implementaci provozu. Jeho celková výše dosahuje téměř sta miliónů korun a polovina z této částky je určena na stavební účely. Jedním z negativních důsledků bude omezení provozu knihovny v příštím roce. Samozřejmě se pokusíme omezení minimalizovat, přistoupíme k němu navíc v letních měsících, kdy se návštěvnost knihovny logicky snižuje, ale přesto se projeví až tříměsíčním zásahem do provozu.

Úplné uzavření knihovny se pokusíme ještě více zkrátit. Kdo byl v naší knihovně v době jejího plného provozu, snadno pochopí proč...

Závěrečnou otázkou nemohu opomenout časopis Duha, který vydává právě MZK...

Chtěl bych poděkovat za možnost vést s vámi rozhovor na stránkách *Čtenáře*. Nemusím říkat, že čtu každé jeho číslo. Jednak by to vypadalo jako nadbíhání, a jednak bych jen zbytečně zdůrazňoval něco, co by mělo být pro každého knihovníka samozřejmostí. Prostřednictvím námi už několik desetiletí vydávaného knihovnického časopisu *Duha* se i my snažíme spojovat knihovníky nad tématy, která považujeme za důležitá pro aktuální praxi knihoven. V poslední době jsme posílili jeho kulturní charakter, na přání našich čtenářů jsme jej vrátili z elektronické verze rovněž do tištěné a v posledních dvou ročnících jsme se pokusili jednotlivá čísla důsledně tematicky profilovat podle otázek a problémů knihovnické praxe. Nejprve šlo o tematizaci čtenářství, jeho podpory a různých věkových skupin, které mají být těmito aktivitami zasaženy. Letos mapuje *Duha* funkce a možnosti jednotlivých typů

knihoven – obecních a městských, krajských, školních či univerzitních. Co číslo, to jiný typ knihovny a různé podoby její činnosti. Mělo by to sloužit i jako modely pro vzájemnou inspiraci. Od minulého ročníku jsme rovněž přistoupili k praxi vydávání zvláštního – tedy pátého – tematického čísla podle toho, co se zrovna vnímá jako potřebné. Letos by to mělo být téma cizojazyčné literatury a jejího doplňování do fondů knihoven.

Musím říci, a teď je to z mé strany i trochu póza neskromnosti, že mi *Duha* připadá čím dál tím zajímavější. To by však nebylo možné bez práce mých kolegů, bez jejich nadšeného přístupu. Týká se to ale všeho, o čem jsme zde spolu až do této chvíle mluvili. MZK má obrovské štěstí, že v ní pracují lidé, kteří to nejen s knihovnou myslí vážně, ale kteří jsou i schopni a ochotni tvrdě pracovat. Každý den si to uvědomuji a každý den jsem jim znovu vděčný. Mým úkolem je, abych pro ně dokázal vytvořit podmínky, v nichž budou moci uvolnit svoji energii a přeměnit ji na palivo pro knihovnu. Jestli se to daří, to už musí posoudit knihovnická obec.

JAROSLAV CÍSAŘ | ctenar@svkkl.cz

Faktografická tabulka

Knihovnictví v Jihomoravském kraji (údaje za rok 2017)

počet obyvatel kraje	1 183 207 ¹
počet obcí v kraji	673 ²
počet knihoven	711 ³
počet pracovníků veřejných knihoven (počet dobrovolníků)	548 ⁴ (119 ⁶)
počet čtenářů veřejných knihoven*	152 988
počet návštěvníků veřejných knihoven	4 911 574
objem prostředků na nákup nové literatury (v Kč)*	43 655 763 ⁶
počet akcí pro veřejnost*	
kulturní akce	8 252
vzdělávací akce	4 736 ⁷

* včetně MZK

¹ <https://www.czso.cz/csu/xb/obyvatelstvo-xb>

² <https://www.czso.cz/csu/xb/uzemi-sidelni-struktura-kraj>

³ včetně poboček, bez poboček 617

⁴ Stat-Excel 2017 včetně údajů od neprofesionálních knihoven

⁵ 10-pověřené knihovny, 33-profesionální knihovny, 76-neprofesionální knihovny

⁶ 3 164 217 Kč nákup periodik, 1 106 803 Kč nákup EIZ (pouze krajské a pověřené knihovny)

⁷ z toho 241 v oblasti ICT

Ze stránek Čtenáře... tentokrát před 53 lety

Vybrala: VLADIMÍRA ŠVORCOVÁ

Abychom nekončili výběr k letošnímu jubileu *Čtenáře* pesimisticky, sáhli jsme na závěr roku po XVII. ročníku z roku 1965. Časopis tehdy vycházel jako *Měsíčník pro práci knihoven*. Šedesátá léta přinesla do jisté míry uvolnění jak v hospodářské a politické, tak kulturní oblasti. Od ledna 1965 se uplatňovaly nové zásady v řízení, které vycházely z větší hospodářské samostatnosti podniků, byla umožněna tzv. „socialistická“ forma podnikání.

V témže roce vyšel zákoník práce platný do roku 2007. Oficiálně byly po několika letech povoleny studentské oslavy majáles. Pamětníci si možná vzpomenou, že do Prahy tehdy přijel Louis Armstrong.

Řada příspěvků v sedmnáctém ročníku *Čtenáře* se týkala budování jednotné soustavy knihoven v Československu a prvních zkušeností se střediskovými knihovnami: *Experiment v Severomoravském kraji* (J. Burgetová), *Dozrál čas ke změnám* (I. Domanský), *Znovu k problematice knihoven s dobrovolnými pracovníky* (O. Drlík), *Ako plánujeme upravit' sieť knižníc* (F. Halama). Vzhledem k zahájení statistického šetření o knihovnách jednotné soustavy vyhlášeném v lednu 1965 se velká pozornost věnovala vyplňování statistických výkazů. V č. 8 se dočteme o pobočce pardubické knihovny otevřené na nádraží (V. Faltejsková).

V červnu postihly jižní Slovensko rozsáhlé povodně, na situaci pohotově reagovali i knihovníci na stránkách časopisu. V č. 7 byla uveřejněna výzva tehdejší Okresní knihovny v Příbrami, kterou podpořily knihovny z celé republiky, jak dokládají oznámení v následujících číslech časopisu. V průběhu celého roku vyšly články o knihovnách ve Francii, Švédsku, Indii, Jugoslávii, Polsku a dalších zemích.

Vedle odborné knihovnické problematiky najdeme příspěvky o americké, španělské, švédské, norské poválečné literatuře, o tvorbě bratří Čapků, J. Hory, O. Mikuláška, F. Hrubína, V. Holana, B. Hrabala. V č. 3 vzpomíná překladatelka a spisovatelka Zdeňka Psůtková na své setkání s Konstantinem Paustovským. Shodou okolností byl právě v roce 1965 Paustovskij nominován na Nobelovu cenu za literaturu.

Dvojstránka v č. 2 je věnována šedesátinám Jana Wericha – výběrem jeho myšlenek i myšlenek a názorů jiných autorů na tvorbu jak Wericha, tak Voskovce (J. Vedral). V témže čísle připomíná J. Sádecký šedesátiny malíře a ilustrátora Zdeňka Buriana.

Zastavme se tentokrát u sedmého čísla, kde vyšel rozhovor Evy Jehličkové s Josefem Škvoreckým o jeho literární tvorbě. Spisovatel vzpomíná, že *Zbabele*, které jakýsi kritik označil za „políček mrtvým i živým“, napsal v letech 1948 až 1949 a kniha poprvé vyšla až v roce 1958. V době, kdy se uskutečnil rozhovor, bylo připraveno její třetí vydání s ilustracemi Jiřího Šlitra. Na závěr rozhovoru Škvorecký říká: *...Umělec musí zacházet příliš daleko, aby ostatní lidé došli dosti daleko. Abych vám tedy řekl, co podle mého soudu dává člověku literatura, odpovím slovy jednoho ze svých dobrých přátel: Literatura dělá ušlechtilé lidi ještě ušlechtilejšími – a ti neušlechtilí ji nechtou.*

JEHLIČKOVÁ, Eva: U Josefa Škvoreckého. *Čtenář*, 1965, roč. 17, č. 7, s. 248–249.

Kreslený humor: Milošlav Jágr 1965

Lidé kolem Čtenáře

Marie Šedá: Čtenář krajským metodikům pomáhá

Foto: archiv M. Šedé

Sedím před prázdnou obrazovkou a přemýšlím o tom, jestli jsem ten správný člověk „kolem Čtenáře“. Protože mám pochybnosti, zkusím to jinak. A abych se dostala do vhodného rozpoložení, otevřela jsem si katalog naší knihovny a objednala si ze skladu *Čtenáře* – z roku, kdy jsem se narodila, z roku, kdy jsem do své první knihovny nastoupila. Ty nové mám všude kolem sebe – buď přímo na stole, nebo mezi knihovnickou literaturou.

Nostalgicky procházím už historická čísla časopisu a dívám se, jak se psalo o knihovnách v tehdy Severomoravském kraji. Narazila jsem na článek Jarmily Burgetové *Větší pozornost fondům vesnických knihoven*. Otázkám knihovního fondu se věnujeme i dnes, i když trochu jinak: vydali jsme *Standard pro dobrý knihovní fond*. Pročítám si sloupek *Ze zkušeností metodika* a jsem ráda, že jsem takovou zkušenost nezažila a že knihovny v našich obcích už vypadají jinak.

Když jsem do knihovny v roce 1982 nastoupila, vůbec jsem netušila, že existuje oborový časopis. Ten se mi ale brzy dostal do rukou díky práci ve střediskové knihovně. A nepustila jsem ho z ruky dodnes.

K práci se *Čtenářem* jsem se dostala spíše náhodou a nepatřím mezi jeho pravidelné příspě-

vatele. Jsem vždy ráda, když se u nás v kraji něco zajímavého podaří, když se můžeme o něco podělit, s něčím se pochlubit. To má určité smysl. Na druhou stranu se snažím povzbudit i kolegy z našich knihoven, aby napsali příspěvek. Je to také o tom, že se můžeme na knihovnictví podívat pohledem knihovníka – a nezáleží na tom, na jaké pozici pracuje a o jak velkou knihovnu jde. Domnívám se, že je důležitá dobrá spolupráce celé knihovnické veřejnosti. Tím širokým rozptylem jsou pak příspěvky pestřejší a každý si může najít tu „svou“ část, která ho inspiruje. Kolegialita, vztahy mezi lidmi v knihovně, přístup ke čtenářům nejrůznějšího věku – to často zrcadlí mnohéz článků.

V České republice vychází celá řada knihovnických časopisů. Mnohé z nich mají lokální význam, ale všechny pomáhají knihovníkům – ať už sdílením dobré praxe, seznamováním s novými postupy či trendy nebo ukázkami zahraniční praxe.

Osobně vnímám *Čtenáře* jako velkou metodickou oporu, která je dostupná všem. Příspěvky z oblastí personalistiky, public relations, novinky a trendy oboru, výsledky celostátních průzkumů... Nám, krajským metodikům, časopis veřejně pomáhá.

Do čísla přispěli

PhDr. Jaroslav Císař – Střeďočeská vědecká knihovna v Kladně ■ PhDr. Jana Čeňková, Ph.D. – předsedkyně České sekce IBBY ■ Mgr. Svatomíra Fojtová – Knihovna Jana Drdy Příbram ■ Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Zlata Houšková – SKIP ČR ■ Mgr. Martina Košanová – Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje ■ Doc. PhDr. Jaromír Kubiček, CSc. – emeritní ředitel Moravské zemské knihovny ■ Christian Ulrich Lauersen – ředitel sítě knihoven v okrese Roskilde, Dánsko ■ RSDr. Zdeněk Matušik – Národní knihovna ČR ■ RNDr. Lenka Prucková – Knihovna města Olomouce ■ PhDr. Klára Rösslerová, Ph.D. – Filozofická fakulta Univerzity Karlovy ■ PhDr. Renáta Salátová – Národní knihovna ČR ■ PhDr. Marie Šedá – Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě ■ PhDr. Vladimíra Švorcová – Střeďočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Milan Valden – publicista ■ Daniela Wimmerová – Sekce pro veřejné knihovny SKIP ČR

Máš-li cíl, cesta se najde...

Tuto indiánskou moudrost plně potvrdilo čtrnácté setkání knihovníků venkovských knihoven na Šumpersku. O tom, jak lze rozličnými cestami dojít ke stejnému cíli – spokojenému čtenáři –, se ve dnech 13.–15. září 2018 mohli jeho účastníci přesvědčit nejednou.

V letošním roce se knihovníci opět vypravili na Moravu. Tentokrát byla hostitelem Obecní knihovna v Rapotíně (Knihovna roku 2016) a s průběhem celé akce jí vydatně pomáhala pověřená knihovna v Šumperku. Svým podílem přispěly také celostátní a regionální organizace SKIP. Finančně akci podpořilo Ministerstvo kultury.

Přípravy

Přípravy tohoto ročníku nebyly jednoduché. Nejprve přišla zpráva o nečekaném úmrtí starosty Rapotína Pavla Žerníčka. Byl to on, kdo knihovníky v loňském roce v Hroznětíně velmi srdečně zval a sliboval podporu při organizování celé akce. Dlužno konstatovat, že nový starosta Bohuslav Hudec se připojil k organizátorům s velkým nasazením a po celou dobu se knihovníkům plně věnoval. Společně jsme si pak připomněli jeho zesnulého předchůdce, který měl velkou zásluhu na rozvoji obce a její knihovny.

V letních měsících se po mnoha letech slibů konečně přestěhovala šumperská knihovna do nových prostor. K slavnostnímu otevření Městské knihovny T. G. Masaryka došlo 1. září, a účastníci semináře tedy byli jedni z prvních jejích návštěvníků. Díky skvělé spolupráci a maximálnímu nasazení pracovníků šumperské knihovny vše proběhlo bez komplikací a seminář zdárně proběhl.

Den první

Program byl zahájen v Šumperku, jak už bylo zmíněno, v Městské knihovně T. G. Masaryka. Účastníky setkání oficiálně uvítali starosta Šumperka Zdeněk Brož, starosta Rapotína Bohuslav Hudec, ředitelka šumperské knihovny Kamila Šeligová a zástupce SKIP Daniela Wimmerová.

Následovalo vystoupení ředitelky Knihovny města Olomouce Lenky Pruckové **Zahraniční knihovny – inspirace z cest**, ve kterém pohovořila o svých zkušenostech a také o členství v IFLA, kde zastupuje české knihovníky. Všichni si pak s velkým zájmem prohlédli nové prostory knihovny. Počasí bylo příznivé, a tak komentovaná prohlídka městem krátkou návštěvu Šumperka ještě zpříjemnila.

Večerní program v hotelu Dlouhé Stráně byl věnovaný poznávání hostitelského regionu. V přednášce **Podesní v historii a dnes** seznámil Karel Kocůrek posluchače nejen s životem v oblasti řeky Desné, ale také s rozličnými historickými hudebními nástroji. Je totiž nejen skvělým znalcem místní historie, ale především hudebníkem uznávaným nejen doma, ale i v zahraničí. S hudební skupinou Musicus Catus se zaměřuje na středověkou a keltskou hudbu. Mnohé hudební nástroje si dokonce sám vyrobil. Posledním večerním bodem programu bylo promítnutí DVD ze setkání v Hroznětíně v roce 2017, o které se zasloužil neúnavný dokumentátor Miroslav Bláha.

Den druhý

Zajímavý program druhého dne, který připravily převážně lektorky z Moravskoslezského regionu, pokračoval v Rapotíně. Počet účastníků se rozšířil o knihovníky z blízkého i vzdálenějšího okolí, kteří se chtěli zúčastnit odborného programu a navštívit rapotínskou knihovnu. Pan starosta Hudec přiblížil hostitelskou obec, její historii a současnost. Následovala přednáška Marie Šedé **Standardy (nejen) pro knihovny**. Nad tím, jak si vedou malé knihovny ve velkých městech,

se zamýšlela Miroslava Sabelová ve svém vystoupení **Malé knihovny ve velkém městě, aneb Co s tebou, Popelko?** Jak se dařilo hledat šumperské knihovně spolupracovníky při vydávání zajímavých knížek, prozradila bývalá ředitelka šumperské knihovny Zdeňka Daňková ve své přednášce **Vítáme knihu do dobré společnosti**.

Souvislou řadu přednášejících z Moravy krátce narušila Zlata Houšková, která dosud nechyběla téměř v žádném odborném programu našich seminářů. Svým vystoupením **Bookstart – S knížkou do života** připomněla hostům dobře známý, ale důležitý fakt, že o čtenáře je třeba pečovat již od útlého věku. Na závěr tohoto dopoledne představili svou knihovnu (Knihovna roku 2017) a městys Křtiny pan starosta František Novotný, knihovnice Marie Pařilová a metodička Helena Jalová. Všechny účastníky pak pozvali na 15. setkání venkovských knihovníků, které se uskuteční ve dnech 12.–14. září 2019 ve Křtinách. Po celou dobu měli hosté možnost nahlédnout do kronik z jednotlivých setkání. Hostitelské knihovny si je pravidelně předávají jako štafetu.

Po obědě ve školní jídelně následovala exkurze po školním areálu. Krátká procházka obcí byla zakončena návštěvou kostela Nanebevzetí

Panny Marie, kde herci chrámového divadla z Třívsi připravili představení nazvané **O zázářích vřesové studánky**. Společenský večer zahájila svým vystoupením kapela Litera. Kulturní zážitek doplnila nejen ochutnávka krajových specialit, ale i pravidelná každoroční neformální výměna zkušeností. Nakonec došlo i na tanec.

Den třetí

Nejprve se účastníci setkání vypravili na exkurzi do Ruční papírny ve Velkých Losinách. Závěrečným bodem letošního programu byla návštěva Obecní knihovny ve Vikýřovicích; v roce 2014 se umístila na druhém místě v celostátní soutěži *Knihovna roku* a vede si stále velmi dobře.

Zbývá mi ještě poděkovat všem organizátorům a připomenout, že stejně jako v minulých letech bylo celé setkání průběžně monitorováno a výstupem bude pro každého účastníka DVD a pamětní listy. O akci informujeme v odborném tisku (sem patří i tato zpráva). Všichni zájemci o další detaily mohou nahlédnout do výše zmíněných kronik.

DANIELA WIMMEROVÁ

| Wimmerova.D@seznam.cz

Foto: Miroslav Bláha

JMENNÝ REJSTŘÍK

AUBRECHTOVÁ, Jana:

Knihy do vlaku, 7–8/277

BĚLOHOUBKOVÁ, Lenka:

Informační vzdělávání ve vysokoškolských knihovnách, 2/43

BENEŠOVÁ, Jana:

V Jičíně připravujeme rekonstrukci a přístavbu, 7–8/253

BIČANOVÁ, Ivana:

Jak se žije ve vesnické knihovně, 3/105

BLÁHA, Jan D.:

Když se popularizace vědy stává odborným diletantstvím, 7–8/281

BOUZKOVÁ, Helena:

viz LESENKOVÁ, Eva S. – MAŠKOVÁ, Klára, 6/203

BROŽEK, Aleš:

PhDr. Ivo Brožek (1951–2018), 4/157 • Změna pohledu, 5/174 • Systém Kramerius v českých knihovnách na konci roku 2017, 5/181 • SDRUK poznává knihovny v Sasku, 7–8/274

BUDINSKÝ, Adam – SKLÁDANÁ, Jana:

Knihovna Na Křižovatce za první křižovatkou, 2/59

CÍSAŘ, Jaroslav (-JaC-):

viz VAŠKOVÁ, Olga, 1/3 • Knihovny a obce, 3/103 • Když glóby hýbaly světem, 3/113 • Nejkrásnější české knihy roku 2017, 4/140 • Rozhovor s Evou Drahošovou, 5/184 • Rozhovor s PhDr. Libuší Foberovou, Ph.D., ředitelkou Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě: 1. část, 7–8/259 • 2. část, 9/311 • Z českých a amerických knihoven ke vzdělávání v EU, 9/325 • Bilance vydávání knih v ČR v roce 2017: 1. část, 10/358 • 2. část, 11/412 • 3. část, 12/450 • Rozhovor s Mgr. Danielem Bechným, ředitelem Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 10/361 • Rozhovor s prof. PhDr. Tomášem Kubíčkem, Ph.D., ředitelem Moravské zemské knihovny v Brně: 1. část, 11/396 • 2. část, 12/432

ČÁPOVÁ, Miroslava:

viz HANÁČKOVÁ, Hana, 5/186

ČERNOHLÁVKOVÁ, Petra:

Co to vlastně je „šedá literatura“?, 11/383

DAVID, Ivan:

Autorské právo do každé rodiny, 2/71

DENÁR, Michal:

Otevřený software mýtů zbavený. Díl třetí: Náklady, 1/16

DENÁR, Michal – MORAVEC, Josef:

Důvěryhodnost v digitálním světě, 10/367

DOLEJŠOVÁ ŠTÍBROVÁ, Eva:

Knížní skřítci v litoměřické knihovně, 7–8/283

FOJTOVÁ, Svatomíra:

Zlatý fond, 12/452

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana:

Volný čas a čtenářství (1. část), 10/372

FRIEDLOVÁ, Zdenka:

Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky v roce 2018, 11/392

GIEBISCH, Roman:

ZE SVĚTA, 1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/298 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/463

GÜTTNEROVÁ, Marcela:

Kurs sebeobranu pro ženy v knihovně, 1/15 • Proč děti špatně mluví?, 6/226

HANÁČKOVÁ, Hana – ČÁPOVÁ, Miroslava:

Pohádková noc opět skutečností, 5/186

HEMOLA, Hanuš:

viz JANSOVÁ, Linda – ŠTASTNÁ, Petra, 2/65

HLADÍKOVÁ, Bohdana:

Konference o personální práci v knihovnách, 2/63 • Konference o personální práci v knihovnách II, 7–8/272

HONSNEJMANOVÁ, Dagmar:

Vydávání knih a slety čarodějnic, 6/220

HORA, Michal:

Zahájí projekt *Nový fonograf* novou éru?, 4/128 • Česká kniha oceněná v Americe, 4/130

HOREJŠOVÁ, Martina:

Konference *Knihovny současnosti 2018*, 6/230

HOROVÁ, Iva:

Druhá šance pro Virtuální národní fonotéku, 4/123

HORTIG, Pavel:

Fortifikační důstojník Willenberg a 300 let knihovního fondu NTK, 7–8/268

HOUŠKOVÁ, Petra – KRÍŽ, Jaroslav – MAIEROVÁ, Hana:

Knihovna v nádražní budově, 7–8/276

HOUŠKOVÁ, Zlata:

S knížkou do života (Bookstart), 3/96 • Z náhody celoživotní osud (rozhovor s Bobinou Blažkovou), 12/453 • O životě a o *Čtenáři* (rozhovor s Danuší Vyorálkovou), 12/455

HRAZDIL, Filip:

Pomáháme seniorům neztratit se v digitálním světě, 11/405

HRBKOVÁ, Jana:

Knihovnické besedy a lekce, 3/99

HRČKOVÁ, Andrea:

Nové médiá, roboti, kyborgovia a... knižnice: možné scénáře, 3/83

HRUŠKOVÁ, Monika:

NOVINKY KNIHOVNICKÉ LITARATURY, 1/40 • 2/80 • 3/120 • 4/160 • 5/200 • 6/240

HUJEČKOVÁ, Martina:

Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, 9/318

CHODOUNSKÁ, Alena:

Pár kroků od pomoci, pár kliků od zdroje (podpora studentů v Národní technické knihovně), 11/402

JANOŠKOVÁ, Kateřina:

Japonský den ve Vsetíně, 9/319 • Multikulturní aktivity v Masarykově veřejné knihovně Vsetín, 10/345

JANSOVÁ, Linda:

Online nástroj pro podporu vzdělávání, 6/221

JANSOVÁ, Linda – HEHOLA, Hanuš – ŠTASTNÁ, Petra:

Koncepce národního systému analytické bibliografie, 2/65

JIRKALOVÁ, Hana:

Turbulence z historie *Čtenáře*, 1/6 • Moci vždy věřit druhému, 3/88

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

Rozhovor s Mgr. Evou Svobodovou, ředitelkou Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (2. část), 1/9 • Jubilant doc. Jaromír Kubíček, 1/35 • Antonín Sova, 4/150 • Co pro mě znamená *Čtenář*, 10/356 • Josef Poch, 11/415

KAMENICKÝ, Jan:

Současné trendy v evropských vysokoškolských knihovnách, 2/45 • Bibliotheca academica 2017, 6/228 • Stručné dějiny architektury knihoven od počátků až do 21. století, 7–8/244 • Několik poznámek k navrhování knihoven pro 21. století, 7–8/255 • Tisíc a jeden příběh aneb Služby evropských knihoven na pomoc uprchlíkům, 10/351

KAŇKA, Jan:

Ohlédnutí za Bibliowebem 2018, 9/320

KOŘÍNKOVÁ, Marcela:

Biblioterapie v Knihovně Kroměřížska, 9/308

KOŠANOVÁ, Martina:

Biblioterapie a biblioterapeutická praxe v SVK Plzeňského kraje, 9/303 • Sociální sítě v knihovnách ČR, 12/425

KRÝSL, Šimon:

Zdravotnické muzeum Národní lékařské knihovny, 7–8/278

KŘÍČEK, Václav:

Zdeněk Václav Tobolka, 2/72

KŘÍŽ, Jaroslav:

viz HOUŠKOVÁ, Petra – MAIEROVÁ, Hana, 7–8/276

KUBA, Ladislav:

Knihovna pohledem architekta, 7–8/250

KUBÍČEK, Jaromír:

Vznik ČSR a tvůrci koncepce veřejného knihovnictví, 1/26 • Ladislav Jan Živný, 1/27 • Jiří Mahen, 3/107 • Bohuslav Koutník, 6/232 • Robert Balaš a František Fridrich, 9/332 • Josef Volf, 10/376 • Antonín Moucha, 12/460

KUKRECHTOVÁ, Markéta:

Biblioterapeutické služby Regionální knihovny Karviná, 9/310

KULIGOVÁ, Šárka:

Spolupráce ostravských knihovníků a učitelů, 9/322

KURKA, Ladislav:

Jak to bylo, 7–8/262

LANDOVÁ, Hana:

viz ŘÍMANOVÁ, Radka, 2/50

LAUERSEN, Christian U.:

Knihovna jako značka, 12/428

LESENKOVÁ, Eva S. – BOUZKOVÁ, Helena – MAŠKOVÁ, Klára:

Národní lékařská knihovna – tradice, důvěryhodnost a technologie, 6/203

LINC, Miloslav:

Jak propojit dva světy aneb Knihovny a fenomén BookTube, 9/330

LÖSCHEROVÁ, Jitka:

Lékařská knihovna Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně, 6/209

MACHÁČKOVÁ, Lenka:

Malí čtenáři v knihovně v Nové Pace, 9/329

MAIEROVÁ, Hana:

viz HOUŠKOVÁ, Petra – KRÍŽ, Jaroslav, 7–8/276

MAIXNEROVÁ, Lenka:

Bibliographia medica Českoslovacca, 6/207

MAŠKOVÁ, Klára:

viz LESENKOVÁ, Eva S. – BOUZKOVÁ, Helena, 6/203

MATUŠÍK, Zdeněk:

Jaké budou změny v unijním autorském právu? (k projednávání návrhu nové směrnice EU): 1. část, 11/409 • 2. část, 12/456

MIKA, Jiří:

Dvacáté setkání českých a slovenských bibliografů, 1/22 • V různých rolích, 6/212 • Knižní „výpravčí“ Luboš Drtina vystavoval v Plzni, 9/327

MÍŽOVÁ, Markéta:

Knihovna očima romského čtenáře, 10/347

MORAVEC, Josef:

viz DENÁR, Michal, 10/367

MYŠKA, Matěj:

viz POLČÁK, Radim, 11/386

Nabídka: Výstava 70 let časopisu *Čtenář*, 11/401

NEKOLOVÁ, Kateřina:

Práce knihoven s kulturními a jazykovými menšinami, 10/343 • Dojmy z předávání cen Knihovna roku 2018, 11/394

NEORALOVÁ, Jitka:

viz VÁVROVÁ, Petra, 4/143

NOVOTNÁ, Eva:

Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty UK v Praze, 3/110

ONDŘICHOVÁ, Věra:

Argumenty pro investice do knihovny, 1/30 • Code-Week 2017 aneb Každý si může zkusit programování, 2/61 • Ozoboti, 6/217

ORTCIKROVÁ, Kristýna:

Výstava jako zoo – Knihovna trochu netypicky, 5/180

PAVLÍK, Jiří:

E-výpůjčky v českých knihovnách, 5/167

PĚTA, Jan:

Náš (a můj) *Čtenář*, 4/134

PETRÝDESOVÁ, Dana:

Knihovny v česko-saském regionu vytvářejí společný prostor učení, 10/365

PILLEROVÁ, Vladana:

Věková, vzdělanostní a mzdová struktura pracovníků knihoven v ČR 2016/2017: 1. část, 4/146 • 2. část, 5/177 • 3. část, 7–8/264

POLČÁK, Radim – MYŠKA, Matěj:

Právní aspekty šedé literatury, 11/386

PROCHÁZKA, Jiří Walker – SMOLÍKOVÁ, Klára:

Komiks vstupuje do knihovny, 1/32 • Blouznivci, pohádkáři a vizionáři, 2/75 • Fantastická archeologie a čeští spisovatelé z maturitních otázek, 3/115 • Fantastické podhoubí fantastické literatury, 4/154 • Fantastika stokrát jinak – tentokrát zaměřeno na sci-fi, 5/194 • Drak a magie stokrát jinak, 6/235 • Humor a „Young Adult Fantasy“ vpřed!, 7–8/292 • Jak s fantastikou v knihovně pracovat?, 9/336

PRUCKOVÁ, Lenka:

Global Vision podruhé, 12/447

RICHTER, Vít:

Bariéry půjčování e-knih ve veřejných knihovnách ČR, 5/163

RÖSSLEROVÁ, Klára:

Trh s e-knihami v roce 2017, 5/169 • Smart Library aneb Chytrá knihovna, 12/423

RYSNEROVÁ, Lucie:

Jak jsme se učili motivovat zaměstnance, 3/94

ŘÍMANOVÁ, Radka – LANDOVÁ, Hana:

Studijní program ÚISK a kompetenční rámec knihovníků vysokých škol, 2/50

SALÁTOVÁ, Renáta:

Periodika v minulosti a současnosti, 1/21 • PSALO SE JINDE, 1/36 • 3/114 • 5/193 • 7–8/295 • 10/375 • 12/459 • Několik osobních postřehů z *Knihoven současnosti 2018*, 11/395

SAMOHEJL, Jan:

Femme fatale jménem Barbarella, 7–8/282

SCHMIEDTOVÁ, Věra:

Český národní korpus, 6/215

SKLÁDANÁ, Jana:

viz BUDINSKÝ, Adam, 2/59

SMETANOVÁ, Dana:

Zvukové záznamy ve fondech knihoven a jejich půjčování, 4/132

SMOLÍKOVÁ, Klára:

viz PROCHÁZKA, Jiří Walker, 1/32 • 2/75 • 3/115 • 4/154 • 5/194 • 6/235 • 7–8/292 • 9/336

SNOPKOVÁ, Zuzana:

Antonín Šprinc, 5/190

STOKLASOVÁ, Bohdana – ŽABIČKA, Petr, ŽABIČKOVÁ, Petra:

Portál *Knihovny.cz* v roce 2018, 4/136

STRAKA, Josef:

Setkání básníků v Mexiku, 1/38 • Třetí Světový básnický festival v Aténách, 5/197 • Labyrint světa Dne poezie, 6/227

ŠEDÁ, Marie:

Čtenář krajským metodikům pomáhá, 12/437

ŠILDROVÁ, Kateřina:

Nejmenší vybírali Krále pohádek, 1/25

ŠIMKOVÁ, Lenka:

Lahodné pracovní listy pro malé a větší čtenáře, 7–8/284 • *Za Čtenáře* budu kopat dál, 11/400

ŠIMSOVÁ, Sylva:

Poutník mezi britským a českým knihovnictvím, 2/54 • Bookstart v Anglii 2018, 7–8/296

ŠÍR, Filip:

IASA a její spolupráce s Českou republikou, 4/125

ŠTASTNÁ, Petra:

viz JANSOVÁ, Linda – HEMOLA, Hanuš, 2/65

ŠVORCOVÁ, Vladimíra:

Ze stránek *Čtenáře*: ...tentokrát před 48 lety, 1/7 • ...tentokrát před 52 lety, 2/53 • tentokrát před 63 lety, 3/89 • ...tentokrát před 40 lety, 4/135 • ...tentokrát před 30 lety, 5/176 • ...tentokrát před 59 lety, 6/214 • ...tentokrát před 50 lety, 7–8/263 • ...tentokrát před 25 lety, 9/315 • ...tentokrát před 37 lety, 10/355 • ...tentokrát před 68 lety, 11/399 • ...tentokrát před 53 lety, 12/436

TETŘEVOVÁ, Renáta:

Zámek plný knih, 6/231

TRÁVNÍČEK, Jiří:

O antikvariátech, knižním trhu a alkoholu: rozhovor s prof. Grzegorzem Niečem z Pedagogické univerzity v Krakově (1. část), 2/56 • Bez Švejka ani ránu: rozho-

vor s prof. Grzegorzem Niečem z Pedagogické univerzity v Krakově (2. část), 3/91

ULIČNÝ, Oldřich:

Doc. PhDr. Vladimír Smetáček, CSc. (1939–2018), 5/189

VALDEN, Milan:

LITERÁRNÍ VÝROČÍ: Únor, 1/37 • Březen, 2/78 • Duben, 3/118 • Květen, 4/158 • Červen, 5/198 • Červenec, 6/238 • Srpen/Září, 7–8/299 • Říjen, 9/340 • Listopad, 10/380 • Prosinec, 11/420 • Leden, 12/464 • Rok 1918 v literatuře, 7–8/285

VAŠKOVÁ, Olga:

Hezkých patnáct roků, 1/8

VAŠKOVÁ, Olga – ČISAŘ, Jaroslav:

Sedmdesát let nejstaršího knihovnického časopisu u nás, 1/3

VÁVRA, Jan:

Jan Thon zapomenutý a znovu objevený, 7–8/287

VÁVROVÁ, Petra – NEORALOVÁ, Jitka:

Manipulace s knihami, 4/143

VELČOVSKÝ, David:

Dopis od uživatele knihovny, 4/129

VLKOVÁ, Pavla:

Svět za knihovnou, 2/69

VOJTÍŠEK, Vojtěch:

Jak se dělá e-kniha?, 5/171

VOJTÍŠKOVÁ, Eva:

Literární lavičky, 1/13

VORLOVÁ, Alžběta:

Nová audiokniha pro letošní Noc s Andersenem, 3/95

VOZNIČKA, Vladimír:

Nejednobarevný časopis, 9/316

VRBENSKÁ, Františka:

Odborné semináře o literatuře pro děti v Přerově, 6/224

Výběrové dotační řízení Ministerstva kultury pro rok 2019, 10/354

VYČÍTALOVÁ, Hana:

Šedá konference pojednáte, 11/390

Vyhlášení soutěže Nadace knihoven, 3/101

WIMMEROVÁ, Daniela:

Máš-li cíl, cesta se najde..., 12/438

ZBUDILOVÁ, Marie:

Vychováváme dětské čtenáře, 11/408

ŽABIČKA, Petr:

viz STOKLASOVÁ, Bohdana – ŽABIČKOVÁ, Petra, 4/136

ŽABIČKOVÁ, Petra:

viz STOKLASOVÁ, Bohdana – ŽABIČKA, Petr, 4/136

ŽIŽALA, Martin:

„E-deposit“: elektronické publikace v Národní knihovně ČR (3. část), 1/19

SEZNAM RUBRIK

ANALÝZA

PILLEROVÁ, Vladana:

Věková, vzdělanostní a mzdová struktura pracovníků knihoven v ČR 2016/2017: 1. část, 4/146 • 2. část, 5/177 • 3. část, 7–8/264

ANKETA

ČISAŘ, Jaroslav:

Knihovny a obce, 3/103

AUTOMATIZACE KNIHOVEN

DENÁR, Michal:

Otevřený software mýtů zbavený. Díl třetí: Náklady, 1/16

DENÁR, Michal – MORAVEC, Josef:

Důvěryhodnost v digitálním světě, 10/367

KAŇKA, Jan:

Ohlédnutí za Bibliowebem 2018, 9/320

STOKLASOVÁ, Bohdana – ŽABIČKA, Petr, ŽABIČKOVÁ, Petra:

Portál *Knihovny.cz* v roce 2018, 4/136

DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ

FRIEDLAENDEROVÁ, Hana:

Volný čas a čtenářství (1. část), 10/372

HOUŠKOVÁ, Zlata:

S knížkou do života (Bookstart), 3/96

HRBKOVÁ, Jana:

Knihovnické besedy a lekce, 3/99

MACHÁČKOVÁ, Lenka:

Malí čtenáři v knihovně v Nové Pace, 9/329

ŠILDROVÁ, Kateřina:

Nejmenší vybírali Krále pohádek, 1/25

VRBENSKÁ, Františka:

Odborné semináře o literatuře pro děti v Přerově, 6/224

ZBUDILOVÁ, Marie:

Vychováváme dětské čtenáře, 11/408

DIGITALIZACE

BROŽEK, Aleš:

Systém Kramerius v českých knihovnách na konci roku 2017, 5/181

FANTASTICKÝ SVĚT WALKEROVÝCH

PROCHÁZKA, Jiří Walker – SMOLÍKOVÁ, Klára:

Blouznivci, pohádkáři a vizionáři, 2/75 • Fantastická archeologie a čeští spisovatelé z maturitních otázek, 3/115 • Fantastické podhoubí fantastické literatury, 4/154 • Fantastika stokrát jinak – tentokrát zaměřeno na sci-fi, 5/194 • Drak a magie stokrát jinak, 6/235 • Humor a „Young Adult Fantasy“ vpřed!, 7–8/ 292 • Jak s fantastikou v knihovně pracovat?, 9/336

HODNOTA KNIHOVEN

ONDŘIČHOVÁ, Věra:

Argumenty pro investice do knihovny, 1/30

INSPIRACE

AUBRECHTOVÁ, Jana:

Knihy do vlaku, 7–8/277

BUDINSKÝ, Adam – SKLÁDANÁ, Jana:

Knihovna Na Křižovatce za první křižovatkou, 2/59

DOLEJŠOVÁ ŠTÍBROVÁ, Eva:

Knižní skřítci v litoměřické knihovně, 7–8/283

GÜTTNEROVÁ, Marcela:

Kurs sebeobrany pro ženy v knihovně, 1/15

HONSNEJMANOVÁ, Dagmar:

Vydávání knih a slety čarodějnic, 6/220

HRAZDIL, Filip:

Pomáháme seniorům neztratit se v digitálním světě, 11/405

CHODOUNSKÁ, Alena:

Pár kroků od pomoci, pár kliků od zdroje (podpora studentů v Národní technické knihovně), 11/402

JANOŠKOVÁ, Kateřina:

Japonský den ve Vsetíně, 9/319

LINC, Miloslav:

Jak propojit dva světy aneb Knihovny a fenomén BookTube, 9/330

ONDŘIČHOVÁ, Věra:

CodeWeek 2017 aneb Každý si může zkusit programování, 2/61 • Ozoboti, 6/217

ORTCIKROVÁ, Kristýna:

Výstava jako zoo – Knihovna trochu netypicky, 5/180

VOJTÍŠKOVÁ, Eva:

Literární lavičky, 1/13

KNIHOVNY V MALÝCH OBCÍCH

BIČANOVÁ, Ivana:

Jak se žije ve vesnické knihovně, 3/105

KOMIKSOVÉ PROCHÁZKY

SMOLÍKOVÉ A PROCHÁZKY

PROCHÁZKA, Jiří Walker – SMOLÍKOVÁ, Klára:

Komiks vstupuje do knihovny, 1/32

LIDÉ KOLEM ČTENÁŘE

BROŽEK, Aleš:

Změna pohledu, 5/174

HOUŠKOVÁ, Zlata:

Z náhody celoživotní osud (rozhovor s Bobinou Blažkovou), 12/453 • O životě a o *Čtenáři* (rozhovor s Danuší Vyorálkovou), 12/455

JIRKALOVÁ, Hana:

Moci vždy věřit druhému, 3/88

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

Co pro mě znamená *Čtenář*, 10/356

KURKA, Ladislav:

Jak to bylo, 7–8/262

MIKA, Jiří:

V různých rolích, 6/212

PĚTA, Jan:

Náš (a můj) *Čtenář*, 4/134

ŠEDÁ, Marie:

Čtenář krajským metodikům pomáhá, 12/437

ŠIMKOVÁ, Lenka:

Za *Čtenáře* budu kopat dál, 11/400

ŠIMSOVÁ, Sylva:

Poutník mezi britským a českým knihovnictvím, 2/54

VAŠKOVÁ, Olga:

Hezkých patnáct roků, 1/8

VOZNIČKA, Vladimír:

Nejednobarevný časopis, 9/316

LITERÁRNÍ VÝROČÍ

VALDEN, Milan:

Únor, 1/37 • Březen, 2/78 • Duben, 3/118 • Květen, 4/158 • Červen, 5/198 • Červenec, 6/238 • Srpen–Září, 7–8/299 • Říjen, 9/340 • Listopad, 10/380 • Prosinec, 11/420 • Leden, 12/464

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

PETRÝDESOVÁ, Dana:

Knihovny v česko-saském regionu vytvářejí společný prostor učení, 10/365

NEUŠLO NÁM

Předávání štafetového kolíku, 2/55 • Mezinárodní den darování knih, 3/112 • Novela katalogu prací, 3/102 • Čtu a stávám se čtenářem, 7–8/258 • Kurzy tvůrčího psaní na Moravě a ve Slezsku, 7–8/286 • Připravované změny Katalogu prací pro povolání knihovník, 9/324 • Den pro dětskou knihu v Javorníku, 9/328 • Spolupráce SKIP s Českou televizí, 9/335 • Zlatý fond, 12/449 • Nejlepší knihy dětem poště, 12/446 • Švédská knižní kořist 1646–1648, 12/449 • Zlatý fond, 12/452

NOVINKY KNIHOVNICKÉ LITERATURY

HRUŠKOVÁ, Monika:

1/40 • 2/80 • 3/120 • 4/160 • 5/200 • 6/240

OSOBNOSTI KNIŽNÍ KULTURY

BROŽEK, Aleš:

PhDr. Ivo Brožek (1951–2018), 4/157

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

Jubilant doc. Jaromír Kubíček, 1/35

ULIČNÝ, Oldřich:

Doc. PhDr. Vladimír Smetáček, CSc. (1939–2018), 5/189

PÉČE O KNIHOVNÍ FONDY

VÁVROVÁ, Petra – NEORALOVÁ, Jitka:

Manipulace s knihami, 4/143

POKLADY KNIHOVEN

KRÝSL, Šimon:

Zdravotnické muzeum Národní lékařské knihovny, 7–8/278

NOVOTNÁ, Eva:

Mapová sbírka Přírodovědecké fakulty UK v Praze, 3/110

PRÁVNÍ HLÍDKA

MATUŠÍK, Zdeněk:

Jaké budou změny v unijním autorském právu? (k projednávání návrhu nové směrnice EU): 1. část, 11/409 • 2. část, 12/456

PSALO SE JINDE

SALÁTOVÁ, Renáta:

1/36 • 3/114 • 5/193 • 7–8/295 • 10/375 • 12/459

RECENZE

BLÁHA, Jan D.:

Když se popularizace vědy stává odborným diletantstvím, 7–8/281

CÍSAŘ, Jaroslav:

Když glóby hýbaly světem, 3/113

DAVID, Ivan:

Autorské právo do každé rodiny, 2/71

SAMOHEJL, Jan:

Femme fatale jménem Barbarella, 7–8/282

ŠIMKOVÁ, Lenka:

Lahodné pracovní listy pro malé a větší čtenáře, 7–8/284

VLKOVÁ, Pavla:

Svět za knihovnou, 2/69

ROZHOVOR

CÍSAŘ, Jaroslav:

Rozhovor s Evou Drahošovou, 5/184 • Rozhovor s PhDr. Libuší Foberovou, Ph.D., ředitelkou Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě: 1. část, 7–8/259 • 2. část, 9/311 • Rozhovor s Mgr. Danielem Bechným, ředitelem Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, 10/361 • Rozhovor s prof. PhDr. Tomášem Kubíčkem, Ph.D., ředitelem Moravské zemské knihovny v Brně: 1. část, 11/396 • 2. část, 12/432

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

Rozhovor s Mgr. Evou Svobodovou, ředitelkou Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (2. část), 1/9

STATISTIKY

SMETANOVÁ, Dana:

Zvukové záznamy ve fondech knihoven a jejich půjčování, 4/132

TÉMA

Architektura knihoven

BENEŠOVÁ, Jana:

V Jičíně připravujeme rekonstrukci a přístavbu, 7–8/253

KAMENICKÝ, Jan:

Stručné dějiny architektury knihoven od počátků až do 21. století, 7–8/244 • Několik poznámek k navrhování knihoven pro 21. století, 7–8/255

KUBA, Ladislav:

Knihovna pohledem architekta, 7–8/250

Biblioterapie

KOŘÍNKOVÁ, Marcela:

Biblioterapie v Knihovně Kroměřížska, 9/308

KOŠANOVÁ, Martina:

Biblioterapie a biblioterapeutická praxe v SVK Plzeňského kraje, 9/303

KUKRECHTOVÁ, Markéta:

Biblioterapeutické služby Regionální knihovny Karviná, 9/310

Čtenář 70 let

JIRKALOVÁ, Hana:

Turbulence z historie *Čtenáře*, 1/6

VAŠKOVÁ, Olga – CÍSAŘ, Jaroslav:

Sedmdesát let nejstaršího knihovnického časopisu u nás, 1/3

Čtvrtá průmyslová revoluce a knihovny

HŘKOVÁ, Andrea:

Nové médiá, roboti, kyborgovia a... knižnice: Možné scénáře, 3/83

E-knihy

PAVLÍK, Jiří:

E-vypůjčky v českých knihovnách, 5/167

RICHTER, Vít:

Bariéry půjčování e-knih ve veřejných knihovnách ČR, 5/163

RÖSSLEROVÁ, Klára:

Trh s e-knihami v roce 2017, 5/169

VOJTÍŠEK, Vojtěch:

Jak se dělá e-kniha?, 5/171

Chytrá knihovna

KOŠANOVÁ, Martina:

Sociální sítě v knihovnách ČR, 12/425

LAUERSEN, Christian U.:

Knihovna jako značka, 12/428

RÖSSLEROVÁ, Klára:

Smart Library aneb Chytrá knihovna, 12/423

Práce knihoven s menšinami

a znevýhodněnými

JANOŠKOVÁ, Kateřina:

Multikulturní aktivity v Masarykově veřejné knihovně Vsetín, 10/345

KAMENICKÝ, Jan:

Tisíc a jeden příběh aneb Služby evropských knihoven na pomoc uprchlíkům, 10/351

MÍŽOVÁ, Markéta:

Knihovna očima romského čtenáře, 10/347

NEKOLOVÁ, Kateřina:

Práce knihoven s kulturními a jazykovými menšinami, 10/343

Šedá literatura

ČERNOHLÁVKOVÁ, Petra:

Co to vlastně je „šedá literatura“?, 11/383

POLČÁK, Radim – MYŠKA, Matěj:

Právní aspekty šedé literatury, 11/386

VYČÍTALOVÁ, Hana:

Šedá konference pojednání, 11/390

Vysokoškolské knihovny

BĚLOHOUBKOVÁ, Lenka:

Informační vzdělávání ve vysokoškolských knihovnách, 2/43

KAMENICKÝ, Jan:

Současné trendy v evropských vysokoškolských knihovnách, 2/45

ŘÍMANOVÁ, Radka – LANDOVÁ, Hana:

Studijní program ÚISK a kompetenční rámec knihovníků vysokých škol, 2/50

Zdravotnické knihovny

LESENKOVÁ, Eva S. – BOUZKOVÁ, Helena – MAŠKOVÁ, Klára:

Národní lékařská knihovna – tradice, důvěryhodnost a technologie, 6/203

LÖSCHEROVÁ, Jitka:

Lékařská knihovna Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně, 6/209

MAIXNEROVÁ, Lenka:

Bibliographia medica Československa, 6/207

Zvukové dokumenty

HORA, Michal:

Zahájí projekt *Nový fonograf* novou éru?, 4/128 • Česká kniha oceněná v Americe, 4/130

HOROVÁ, Iva:

Druhá šance pro Virtuální národní fonotéku, 4/123

ŠÍR, Filip:

IASA a její spolupráce s Českou republikou, 4/125

UDÁLOSTI

BROŽEK, Aleš:

SDRUK poznává knihovny v Sasku, 7–8/274

CÍSAŘ, Jaroslav:

Nejkrásnější české knihy roku 2017: Tištěné knize předpovídám ještě velkou budoucnost!: rozhovor s Josefem Sedláčkem, 4/140

FRIEDLOVÁ, Zdeňka:

Noví nositelé Medaile Z. V. Tobolky v roce 2018, 11/392

GÜTTNEROVÁ, Marcela:

Proč děti špatně mluví?, 6/226

HANÁČKOVÁ, Hana – ČÁPOVÁ, Miroslava:

Pohádková noc opět skutečnosti, 5/186

HLADÍKOVÁ, Bohdana:

Konference o personální práci v knihovnách, 2/63 • Konference o personální práci v knihovnách II, 7–8/272

HOREJŠOVÁ, Martina:

Konference *Knihovny současnosti 2018*, 6/230

HOUŠKOVÁ, Petra – MAIEROVÁ, Hana – KRÍŽ, Jaroslav:

Knihovna v nádražní budově, 7–8/276

KAMENICKÝ, Jan:

Bibliotheca academica 2017, 6/228

MIKA, Jiří:

Dvacáté setkání českých a slovenských bibliografů, 1/22 • Knižní „výpravčí“ Luboš Drtina vystavoval v Plzni, 9/327

NEKOLOVÁ, Kateřina:

Dojmy z předávání cen Knihovna roku 2018, 11/394

RYŠNEROVÁ, Lucie:

Jak jsme se učili motivovat zaměstnance, 3/94

SALÁTOVÁ, Renáta:

Periodika v minulosti a současnosti, 1/21 • Několik osobních postřehů z *Knihoven současnosti 2018*, 11/395

STRAKA, Josef:

Labyrint světa Dne poezie, 6/227

TETŘEVOVÁ, Renáta:

Zámek plný knih, 6/231

VORLOVÁ, Alžběta:

Nová audiokniha pro letošní Noc s Andersenem, 3/95

WIMMEROVÁ, Daniela:

Máš-li cíl, cesta se najde..., 12/438

UYDÁVÁNÍ KNIH

CÍSAŘ, Jaroslav:

Bilance vydávání knih v ČR v roce 2017: 1. část, 10/358 • 2. část, 11/412 • 3. část, 12/450

VÝROČÍ KNIHOVNY

HORTIG, Pavel:

Fortifikační důstojník Willenberg a 300 let knihovního fondu NTK, 7–8/268

VÝSTAVBA KNIHOVEN

HUJEČKOVÁ, Martina:

Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, 9/318

VYUŽITÍ NOVÝCH TECHNOLOGIÍ

ŽÍŽALA, Martin:

„E-deposit“: elektronické publikace v Národní knihovně ČR (3. část), 1/19

VZDĚLÁVÁNÍ

JANSOVÁ, Linda:

Online nástroj pro podporu vzdělávání, 6/221

KULIGOVÁ, Šárka:

Spolupráce ostravských knihovníků a učitelů, 9/322

VZNIK ČESKOSLOVENSKA – 100 LET

KÁDNEROVÁ, Jiřina:

Antonín Sova, 4/150 • Josef Poch, 11/415

KŘÍČEK, Václav:

Zdeněk Václav Tobolka, 2/72

KUBÍČEK, Jaroslav:

Vznik ČSR a tvůrci koncepce veřejného knihovnictví, 1/26 • Ladislav Jan Živný, 1/27 • Jiří Mahen, 3/107 • Bohuslav Koutník, 6/232 • Robert Balaš a František Fridrich, 9/332 • Josef Volf, 10/376 • Antonín Moucha, 12/460

SNOPOKOVÁ, Zuzana:

Antonín Šprinc, 5/190

VÁVRA, Jan:

Jan Thon zapomenutý a znovu objevený, 7–8/287

Z KNIHOVNY... aneb Směřovali jinam

CÍSAŘ, Jaroslav:

Z českých a amerických knihoven ke vzdělávání v EU: rozhovor s Veronikou Nürnbergerovou, 9/325

ZE STRÁNEK ČTENÁŘE

ŠVORCOVÁ, Vladimíra:

...tentokrát před: 48 lety, 1/7 • 52 lety, 2/53 • 63 lety, 3/89 • 40 lety, 4/135 • 30 lety, 5/176 • 59 lety, 6/214 • 50 lety, 7–8/ 263 • 25 lety, 9/315 • 37 lety, 10/355 • 68 lety, 11/399 • 53 lety, 12/436

ZE SVĚTA

GIEBISCH, Roman:

1/39 • 2/79 • 3/119 • 4/159 • 5/199 • 6/239 • 7–8/298 • 9/339 • 10/379 • 11/419 • 12/463

ZE ZAHRANIČÍ

PRUCKOVÁ, Lenka:

Global Vision podruhé, 12/447

STRAKA, Josef:

Setkání básníků v Mexiku, 1/38 • Třetí Světový básnický festival v Aténách, 5/197

ŠIMSOVÁ, Sylva:

Bookstart v Anglii 2018, 7–8/296

TRÁVNÍČEK, Jiří:

O antikvariátech, knižním trhu a alkoholu: rozhovor s prof. Grzegorzem Niecem z Pedagogické univerzity v Krakově (1. část), 2/56 • Bez Švejka ani ránu: rozhovor s prof. Grzegorzem Niecem z Pedagogické univerzity v Krakově (2. část), 3/91

Ze zahraničí

Global Vision podruhé

Our vision,
Our future!

#IFLAGlobalVision

V dnešní měnící se společnosti začíná převažovat diskuse a podněty zdola oproti předchozí volbě zástupců a jejich následujícímu rozhodování. Příkladem je přímá volba prezidenta v České republice, stejně jako způsob tvorby *Strategie a akčního plánu IFLA na období 2019–2024*.

→ **Global Vision, celosvětová knihovnická diskuse o směřování knihoven v dnešním měnícím se světě s ideou společné práce i společných výhod sjednoceného knihovnického světa – tzv. UNITED LIBRARY FIELD –, prolínala celým programem 84. celosvětového setkání knihovníků a informačních pracovníků v malajské metropoli Kuala Lumpur.**

Unsere Vision,
Unsere Zukunft!

#IFLAGlobalVision

Το δικό μας όραμα,
Το δικό μας μέλλον!

#IFLAGlobalVision

Nuestra Visión,
¡Nuestro Futuro!

#IFLAGlobalVision

Neušlo nám

Nejlepší knihy dětem po šesté

Komise pro dětskou knihu SČKN a Česká sekce IBBY ve spolupráci se SKIP vydala již po šesté výběr původních knih pro děti a mladé čtenáře pod názvem *Nejlepší knihy dětem*. Katalog vychází vždy na přelomu října a listopadu a z původního výběru 36 knih v prvních ročnících se rozšířil až na 52 knih. Směle tak můžeme říct jedna kniha z roční žně na týden. Provádí rodiče i odbornou veřejnost tituly všech žánrů a věkových určení. U každého titulu je vyznačen i doporučený věk čtenářů, který je spíše vodítkem pro počátek četby.

Autory výběru jsou literární kritička a editorka Jana Čeňková, v současné době rediguje přílohu Triangl v časopise *Tvar*, literární kritik, editor a překladatel pohádek Petr Matoušek a literární historička a kritička Milena Šubrtová. Katalog se distribuuje do knihkupectví a díky spolupráci se SKIP i do knihoven po celé České republice. V letošním katalogu jsou zahrnuty kritiku i čtenáři oceňované tituly i zcela nové tituly. Přístup ke kvalitní literatuře je – možná více než kdy dřív – zásadní pro formování budoucích čtenářských osobností. Nový katalog *Nejlepší knihy dětem* je jedním z počinů, které ke kultivaci čtenáře přispívají.

JANA ČEŇKOVÁ | jana.cenkova@fsv.cuni.cz

Tajemník IFLA Gerhard Leitner rozjel v roce 2017 proces, který dosud neměl obdoby. A protože je to akční a zároveň charismatický člověk, podařilo se mu k dříve „nudné“ problematice strategií a plánů přitáhnout živé lidi. Poprvé se mohl každý knihovník vyjádřit ke společné budoucnosti.

V roce 2018 se již pracovalo s výsledky z předchozího roku, které vyplynuly jak z regionálních a národních workshopů, tak především z celosvětového hlasování. Účast knihovníků v něm dala tušit, že knihovníkům na jejich budoucnosti záleží, což potvrzuje celkem 21 772 hlasujících ze 190 zemí a ze všech typů knihoven. Společně jsme došli k deseti výsledkům a deseti příležitostem.

DESET NEJDŮLEŽITĚJŠÍCH VÝSLEDKŮ

1. Zaměřujeme se na rovný a svobodný přístup k informacím a poznání

Za nejdůležitější hodnotu všichni shodně pokládáme zajištění rovného a svobodného přístupu k informacím a poznání.

2. Stále se výrazně angažujeme v oblasti podpory gramotnosti, učení a čtenářství

Naše tradiční silné stránky – podpora učení, gramotnosti a čtenářství – se obecně pokládají za klíčové součásti poslání knihoven.

3. Soustřeďujeme se na poskytování služeb svým cílovým skupinám

Bez ohledu na to, co pokládáme za svou cílovou skupinu, se shodneme na tom, že naším hlavním cílem je uspokojovat požadavky uživatelů. Důležitou roli hrají rozmanitost, rovné šance a poskytování nekomerčního veřejného prostoru.

4. Digitální inovace přijímáme za své

Panuje výrazná shoda v tom, že při naplňování potenciálu knihoven obohacovat společnost hrají klíčovou úlohu digitální inovace, a to bez ohledu na to, do jaké míry už digitální technologie umíme používat a skutečně používáme.

5. Máme vůdčí osobnosti, které jsou si vědomy potřeby důrazně prosazovat zájmy knihoven

Osoby ve vedoucích funkcích shodně poukazují na potřebu prosazovat zájmy knihoven u důležitých a vlivných osob a veřejnosti.

6. Za jeden ze svých největších problémů pokládáme financování

Získávání prostředků a jejich účinné využívání je důležitým předpokladem pro poskytování slu-

žeb, které odpovídajícím způsobem uspokojí potřeby cílových skupin.

7. Je nám zřejmé, že musíme vzájemně spolupracovat a rozvíjet partnerství

Jsmo si vědomi, že nezbytnými předpoklady silného postavení knihoven jsou vzájemná spolupráce knihoven a rozvoj spolupráce knihoven s dalšími subjekty.

8. Chceme snížit byrokratickou zátěž, být pružní a otevření změnám

Rádi bychom byli proaktivnější a také otevření novacím a připraveni opustit zastaralé nebo omezující postupy.

9. Jsme ochránci paměti světa

Knihovny jsou hlavními úložišti světového dokumentového dědictví a myšlenek a nápadů, které jsou v dokumentech obsaženy. Naši silnou stránkou je schopnost uchovávat a pořádat poznání pro budoucí generace.

10. Mladí knihovníci jsou hluboce oddáni své profesi a chtějí se zapojit do změn

Vysoká účast knihovníků, kteří se v profesi pohybují teprve krátce, je dokladem toho, že mají zájem se zapojit do utváření budoucí podoby knihovnictví.

DESET PŘÍLEŽITOSTÍ

1. Podporovat intelektuální svobodu

Podmínkou rovného a svobodného přístupu k informacím je svoboda projevu. Je třeba lépe porozumět roli knihoven v této oblasti.

2. Přizpůsobovat své tradiční role digitální době

Aby knihovny mohly v digitální době smysluplně podporovat učení, gramotnost a čtenářství, je nezbytné, aby se neustále přizpůsobovaly. Aby dokázaly uspokojovat měnící se požadavky uživatelů, musejí rozvíjet své služby, fondy i postupy.

3. Lépe rozumět potřebám svých cílových skupin a nabízet služby, které budou pro lidi užitečné

Půjdeme-li z knihovny ven, lépe oslovíme místní partnery, získáme nové uživatele, kteří dosud naše služby nevyužívali, a konkrétním způsobem ovlivníme životy lidí.

4. Držet krok s neustálými změnami v oblasti technologií

Je třeba bezodkladně zajistit, aby všechny knihovny měly správné nástroje, prostředky, finance a dovednosti potřebné pro využívání příležitostí, které nabízejí digitální inovace.

5. Prosazovat zájmy knihoven na všech úrovních

Všichni knihovníci musí lépe porozumět potřebě prosazovat zájmy knihoven za účelem zlepšování vnímání knihoven a ve výsledku dosažení našich cílů. Zájmy knihoven by měl prosazovat každý knihovník!

6. Zajistit, aby si zřizovatelé a další zainteresované strany byli vědomi významu knihoven

Bude-li více vidět, že knihovny mají význam, zřizovatelé budou knihovny více uznávat a podporovat.

7. Rozvíjet duch spolupráce

Budeme-li vědět o skutečných i zdánlivých překážkách spolupráce a budeme-li je překonávat, snáze přestaneme pracovat v izolaci a vize sítě knihoven a knihovníků se stane skutečností.

8. Zpochybňovat správnost zastaralých způsobů uvažování a jednání

Překonáme-li svůj pasivní přístup a přijmeme-li inovace a změny za své, umožní nám to vyřešit problémy, jimž nyní knihovnictví čelí.

9. Co nejvíce zlepšit přístup ke světovému dokumentovému dědictví

Abychom mohli zpřístupňovat díla, která ochraňujeme, musíme společně zavádět inovativní postupy a nástroje, sdílet znalosti a zdroje a prosazovat řešení právních a finančních problémů.

10. Podporovat mladé knihovníky a dávat jim možnost se učit a rozvíjet

Musíme se přizpůsobovat požadavkům doby a dát mladým knihovníkům dostatečnou možnost se rozvíjet a rozumět si s nimi, aby se v budoucnu mohli sami stát iniciátory změn.

Druhé kolo diskuze odstartovalo setkání vedoucích představitelů IFLA v březnu 2018 v Barceloně, na které navazovalo šest regionálních workshopů (383 účastníků ze 146 zemí), na ně pak workshopy v jednotlivých zemích. Tady už nešlo jen o posuzování jednotlivých priorit, ale o hledání akčního řešení, realizace cílů a sdílení kreativních nápadů, jak vize naplnit.

Také my jsme se zapojili. V rámci setkání pracovní skupiny k realizaci priority 6 *Systém hodnocení a marketing veřejných knihovnických a informačních služeb* naší koncepce a na zasedání předsednictva SKIP proběhly velice živé workshopy.

Zajímavým zjištěním bylo, že účastníci obou setkání se shodli na pěti hlavních příležitostech, kterým bychom se u nás měli věnovat. Shrňme-li to, tak musíme přizpůsobit své služby digitální době, ptát se svých uživatelů, co je pro ně užitečné, ale nezapomenout o sobě více dávat vědět směrem ke svým zřizovatelům i k veřejnosti a spolupracovat mezi sebou (DESET PŘÍLEŽITOSTÍ – příležitosti č. 2, 3, 5, 6, 7).

Pokud jde o konkrétní navržené akce a projekty, skloňovaly se **kulaté stoly** ve všech pádech, protože je to ojedinělá a, jak se zdá, i úspěšná aktivita nejen v Evropě, ale i ve světě. Musíme pracovat na rozvíjení funkce a služeb portálu **Knihovny.cz** a legislativně ukotvit půjčování a trvalé uchování elektronických publikací. Vzájemná spolupráce se netýká jen knihovnických spolků a sdružení, ale především vytvoření společné platformy se zřizovateli, spolky a sdruženími v obci či regionu a následně zapojení těchto stakeholderů do modernizace knihoven a aktivít podporujících čtenářskou i digitální gramotnost. Je potřeba pracovat na různých formách zpětné vazby našich služeb s využitím všech dostupných sociálních sítí. Důležitá je přitom podpora vzdělávání knihovníků v oblasti nových digitálních

technologií, komunitní práce a advokacie knihoven včetně možnosti zahraničních stáží.

Global Vision, celosvětová knihovnická diskuze o směřování knihoven v dnešním měnícím se světě s ideou společné práce i společných výhod sjednoceného knihovnického světa – tzv. UNITED LIBRARY FIELD –, prolínala celým programem 84. celosvětového setkání knihovníků a informačních pracovníků v malajské metropoli Kuala Lumpur. V neděli 26. 8. 2018 bylo slovy Gerharda Leitnera: *The vision without execution is hallucination* zahájeno **online vyplňování ankety** na <https://ideas.ifla.org/>, oceňování priorit z deseti vybraných příležitostí a hlavně konkrétní kreativní nápady každého hlasujícího, jak tyto příležitosti uvést do praxe. Šance byla do 30. září 2018. Věřím, že ji ani naši knihovníci nezahodili...

Se strategií IFLA a jejím akčním plánem na období 2019–2024, poprvé v historii tvořeném skutečně každým z nás, se potkáme v Athénách v srpnu příštího roku na jubilejní 85. konferenci IFLA.

LENKA PRUCKOVÁ | pruckova@kml.cz
Překlady textů příloh: **VLADANA PILLEROVÁ**

Neušlo nám

Švédská knižní kořist 1646–1648

Celkový počet knih ukořistěných švédskými vojsky za třicetileté války v letech 1646–1648 z Mikulova, Olomouce a Prahy se odhaduje na více než 25 000. Zabavené knihovny často patřily k nejvýznamnějším knižním sbírkám v tehdejších českých zemích a určitým způsobem ovlivnily i vývoj knižní kultury ve Švédsku. Do dnešních dnů se dochovalo jen něco mezi 10–15 % knih. V kombinaci s dochovanými původními katalogy těchto knihoven se jedná o významný zdroj informací o české předbělohorské knižní kultuře. Její komplexní zmapování, zejména pokud jde o dochované exempláře, však dosud chybělo. Úkolu tento informační deficit odstranit se ujala Knihovna AV ČR, a to prostřednictvím webového portálu www.knizni-korist.cz. Od roku 2002 zde probíhá výzkum zaměřený na jednotlivé historické knihovny.

Databáze dochovaných knih obsahuje základní bibliografické záznamy rozšířené o detailní popis provenienčních údajů, informace o vazbách knih a pokud možno i o fotografickou dokumentaci. Vedle standardního vyhledávání portál umožňuje také rešerše podle původních vlastníků či jednotlivých knihoven nebo podle měst, odkud byly knihy do Švédska postupně odváženy. V současné době databáze obsahuje záznamy asi o třetině dnes známých knih; zbývající data budou postupně doplňována podle možností výzkumu v zahraničních knihovnách. Portál také zprostředkovává digitální kopie dochovaných původních katalogů, které byly spolu s jednotlivými knihovnamy odvezeny z Čech a Moravy a které byly dosud české veřejnosti přístupné jen prostřednictvím nekvalitních reprodukcí, nebo nebyly dostupné vůbec.

zaznamenal: –JAc–

Bilance vydávání knih v ČR v roce 2017

3. část

Třetí, závěrečná část textu (předchozí vyšly v č. 10/2018, s. 358–360 a v č. 11/2018, s. 412–414), jenž sumarizuje základní oficiální fakta o knižní produkci České republiky v roce 2017, kterými se země prezentuje v UNESCO. Obsahuje zejména údaje o evidenci a produkci e-knih a audioknih.

- **Podle získaných poznatků z různých průzkumů čtou knihy v elektronické podobě nejvíce mladí lidé do 24 let (57 %) a jejich počet stoupá s rostoucím vzděláním. Svou zkušenost se čtením e-knih v ČR uvádí zhruba třetina internetové populace.**
- **Centrální evidence audioknih zatím v Česku neexistuje. Podle odhadů organizátorů ceny *Audiokniha roku* vyšlo v roce 2017 zhruba 250 titulů audioknih určených pro běžný komerční knižní trh.**
- **Bohužel, stále přetrvává nedostupnost exaktních ekonomických informací o jednotlivých vydavatelstvech, distribučních a prodejních subjektech knižního trhu, a to především z hlediska počtu vydaných a prodaných výtisků knih, dosahovaných zisků, příp. ztrát apod.**

E-knihy a jejich evidence

Stále nedošlo ke schválení novely zákona č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, která zahrne rovněž povinnost evidence a odevzdávání povinných výtisků e-knih, vydavatelé e-knih proto nemají zákonnou povinnost posílat povinné výtisky online publikací určeným institucím, resp. knihovnám. Od roku 2010, kdy česká Národní agentura ISBN začala přidělovat čísla ISBN rovněž online publikacím (e-knihám), jsou tak stále vedeny pouze jako ohlášené.

Jiná věc je, že Národní knihovna ČR také bude muset vyřešit archivaci těchto publikací ve

vhodném formátu, jejich ochranu a způsob půjčování. To se však již prakticky děje v rámci Národní koncepce dlouhodobé ochrany digitálních dat v knihovnách. Přesto ze strany vydavatelů stále panují obavy z nezákonného kopírování a šíření. Jedná se tedy o řešení závažných úkolů, které zásadně poznamenají dosavadní praxi.

Počet přidělených čísel ISBN ohlášeným e-knihám činil v roce 2017 celkem 13 226 (za předchozí rok 2016 se jednalo o 9339 záznamů, což tedy znamená významný nárůst o více než 40 %). Podle odhadu pracovníků Národní agentury ISBN byl skutečný počet jednotlivých vydaných titulů e-knih nižší, protože ohlášené e-knihy se v drtivé většině ukládají zpravidla v několika formátech (nejčastěji pdf, ePub a Mobipocket). Rozvoj tohoto vydavatelského segmentu však není v posledních letech – podobně jako v zahraničí – již zdaleka tak strmě dynamický. Od počátku vedení této evidence (červenec 2010) bylo již do konce roku 2017 zpracováno celkem 69 469 záznamů. Do databáze mají přístup i jednotliví vydavatelé e-publikací, aby si mohli zkontrolovat a ověřit, jaké tituly už ohlásili.

Čtenáři a producenti e-knih

Podle získaných poznatků z různých průzkumů čtou knihy v elektronické podobě nejvíce mladí lidé do 24 let (57 %) a jejich počet stoupá s rostoucím vzděláním. Svou zkušenost se čtením e-knih v ČR uvádí zhruba třetina internetové populace. Pro percepci elektronických textů nejčastěji využívají notebooky a osobní počítače, dále „chytré“ telefony, tablety a čtečky, přičemž speciální čtečky e-knih zdaleka nepatří mezi

nejvyžívanější. K nejoblíbenějším žánrům e-knih patří fantasy, sci-fi a odborná literatura. Beletrii v této formě čtou s velkou převahou ženy.

Titulová nabídka jednotlivých prodejců e-knih v ČR se liší hlavně jejich propojením s vydavatelem, resp. vydavatelstvy skupinami (např. Kosmas a Argo nebo eBux a Euromedia Group). Mediální skupina Albatros Media, produkující největší množství knižních titulů v tištěné formě, převzala v roce 2016 významné internetové prodejce e-knih, a to firmy Palmknihy a eReading.

V ČR se stále rozšiřuje okruh vydavatelů e-knih. Mnozí z předních producentů tištěných knih (Albatros Media, Argo, BBart, Domino, Host, Kniha Zlín, MOBA aj.) investují i do tohoto segmentu knižního trhu, event. rovněž do vydávání audioknih, i když návratnost těchto investic kvůli nízkým objemům prodeje není zatím na malém českém knižním trhu příliš vysoká.

Audioknihy a jejich propagace

V posledních letech došlo v České republice také k určitému rozšíření produkce a oživení zájmu o audioknihy, a to zejména díky aktivitám profesního sdružení Asociace vydavatelů audioknih (AVA; <https://asociaceaudioknih.cz>) nebo největších distributorů a prodejců audioknih.

Profesionálové z oblasti vydávání a prodeje audioknih zpravidla rozlišují mezi zvukovou knihou a audioknihou. Za zvukovou knihu považují její nezkrácené načtení jednou osobou bez dalších dodatečných dramaturgických úprav. Tomu odpovídá primární funkce tohoto zprostředkování textů nevidomým a slabozrakým specializovanou státní knihovnou K. E. Macana pro nevidomé. Za skutečnou audioknihou však považují její ztvárnění v nezkrácené či zkrácené podobě, příp. zdramatizované, načtené i více herci, včetně hudby a zvukových efektů. I v případě „pouhé“ zvukové knihy se však většinou jedná o nahrávky pořízené v profesionálním studiu profesionálními herci. Je to však spíše otázka terminologie a specifikace účelu.

Mezi propagačními akcemi vyvolává největší zájem udělování cen *Audiokniha roku* (poprvé bylo vyhlášeno v roce 2013). Slavnostní ceremoniál s vyhlášením vítězů probíhá během knižního veletrhu Svět knihy. Počet kategorií se ustálil na sedmi (nejlepší zvuk, obal, dramaturgie, nejlepší audiovizuální kniha, dramaturgie četba, inter-

pret, interpretka a Cena posluchačů). Audiotéka (www.audioteka.cz), v současnosti největší distributor elektronických audioknih v ČR (v nabídce má více než 3500 titulů knih nejrůznějších literárních žánrů i audioverze některých populárních časopisů), se v roce 2016 zapojila i do populárního projektu dětských knihoven Noc s Andersenem. Pokračovala v tom i v následujících letech; v roce 2018, kdy proběhl již 18. ročník této akce, nabídla v podobě audioknihy zdarma ke stažení pohádku H. Ch. Andersena *Statečný cínový voják*, od jejíhož vzniku uplynulo již 180 let. Firma Audiolibrix, další významný distributor elektronických audioknih v Česku, má ve své nabídce cca 3000 titulů nejrůznějších žánrů.

Produkce audioknih

Centrální evidence audioknih zatím v Česku neexistuje. Podle odhadů organizátorů ceny *Audiokniha roku* vyšlo v roce 2017 zhruba 250 titulů audioknih určených pro běžný komerční knižní trh. Specializované státní vydavatelství pro nevidomé a slabozraké, Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana, loni připravilo i 167 titulů beletrie v podobě zvukových knih (v roce 2016 celkem 146 titulů, v předchozím roce jich bylo 164). Zrakově postižení občané ČR si mohou produkci tohoto vydavatelství bezplatně vypůjčit prostřednictvím veřejných knihoven, které s ním uzavřely smlouvu. Knihovna a tiskárna pro nevidomé K. E. Macana je průkopníkem zvukových knih u nás. Počátky její činnosti sahají až do roku 1918. Tvorbou audioknih se soustavně zabývá již od roku 1960.

Tomuto typu knižní produkce se v současnosti v Česku soustavně věnuje cca 30 vydavatelů – specializovaných a tradičních, ale i pouze příležitostných a okrajových: Albatros Media, AudioStory, Audiotéka, Euromedia Group, Mladá fronta, OneHotBook, Panteon, Práh, Progres Guru, Radioservis, Rybka Publishers, Supraphon, Tympanum, Walker & Volf a další. Patnáct z nich je v současnosti členy AVA. Nejoblíbenějším žánrem audioknih jsou detektivky a thrillery. Čeští uživatelé audioknih preferují díla zahraniční provenience.

Nejběžnějším médiem pro šíření audioknih byla CD a elektronické formáty (nejčastěji MP3), které je možné pomocí různých aplikací stáhnout do mobilního telefonu. I když prodej audioknih na

fyzických nosičích stále převládá, elektronické stahování audioknih je v ČR stále oblíbenější a dnes objem jejich prodeje v této formě představuje zhruba třetinu všech prodejů. Na stoupající oblibě tohoto způsobu šíření literárních děl má velký podíl především vývoj technologií na jejich stahování. Pohodlnější poslech mluveného slova umožňují aplikace pro tzv. chytré mobilní telefony se systémy iOS, Android nebo Windows Mobile. Podle provedených průzkumů se řada uživatelů začala zajímat o poslech audioknih teprve tehdy, když jim vydavatelé nabídli jejich prodej formou downloadu (stahování). Informace a novinky ze světa audioknih lze nalézt v internetovém magazínu *naposlech.cz* či na prodejním portálu *Audioteka.cz*.

Závěr

Bohužel, stále přetrvává nedostupnost exaktních ekonomických informací o jednotlivých vydavatelských, distribučních a prodejních subjektech knižního trhu, a to především z hlediska počtu vydaných a prodaných výtisků knih, dosahovaných zisků, příp. ztrát apod., a tím i nemožnost přesného objektivního porovnání jejich eko-

nomické síly a postavení na knižním trhu. Na tom se mnoho nezměnilo již od roku 1995, kdy tyto bilanční přehledy připravuji.

Knižní nabídka loňského roku byla v České republice bezesporu opět bohatá a pestrá. Díky celosvětovému globálnímu propojení knižního sektoru se na českém knižním trhu objevují překlady světových bestsellerů bezprostředně po jejich vydání v zahraničí. V daném okamžiku se lze pouze dohadovat, zda ukazatele poklesu knižní produkce za loňský rok signalizují dlouhodobější trend i pro další období, nebo zda se zastaví, či dokonce opět porostou. Každopádně tradice čtenářství je v České republice dlouhá a stále patří na žebříčku kulturního vyžití obyvatel na jedno z předních míst. Počet knihoven vzhledem k počtu obyvatel staví ČR na vrchol i ve světovém měřítku a jejich narůstající aktivity na podporu a rozvoj čtenářství u dětí a mládeže jsou předpokladem, že poptávka po knihách bude stále vysoká.

JAROSLAV CÍSAŘ | *ctenar@svkkl.cz*

Poděkování za pomoc a spolupráci Heleně Čudové, Jakubu Horákovi, Antonínu Jeřábkovi, Bohdanu Roulemu, Veronice Sonnkové a Olze Zeinertové

Neušlo nám

Zlatý fond

Každá veřejná knihovna by měla mít ve svém knihovním fondu zastoupena díla, která tvoří základní literární kánon české i světové literatury, tzv. zlatý fond. K tomuto účelu Národní knihovna ČR oslovila vybrané odborníky a vznikl seznam 1303 klasických děl, rozčleněných do tří oblastí: zlatý fond české literatury, světové literatury a literatury pro děti a mládež. Tento seznam je k dispozici ke stažení na stránkách Národní knihovny ČR – <https://ipk.nkp.cz/legislativa/normy-standardy-doporuceni>.

Zlatý fond české literatury tvoří 353 titulů knih, které představují průřez českou literaturou od počátku do současnosti. Martin Pilař, který seznam pro účely knihoven vytvořil, vycházel především z literárněhistorických příruček a slovníků a zároveň, jak sám píše, přihlížel k tomu, jak je naše literatura vnímána v zahraničí.

Zlatý fond zahraniční literatury obsahuje 450 titulů. Seznam obsahuje základní světová díla, která by z knihoven neměla být vyřazována. I tuto část sestavil Martin Pilař.

Zlatý fond knih pro děti a mládež vytvořil pro potřeby knihoven Pavel Mandys. Seznam tvoří 500 titulů knih, které byly zahrnuty v publikaci *500 knih pro děti a mládež*. Zároveň jsou do tohoto seznamu zařazeny knihy, které získaly významné světové i české literární ceny.

SVATOMÍRA FOJTOVÁ | *fojtova@kjd.pb.cz*

Lidé kolem Čtenáře II

Z náhody celoživotní osud

(rozhovor s Bobinou Blažkovou)

Narodila se v roce 1948, takže je jí letos rovných 70 let, z toho 50 let se věnovala aktivní knihovnické činnosti (1966–2016). Dnes je, jak se dosti eufemisticky říká, „na zasluženém odpočinku“, a tak už třetím rokem „jen“ vede hodiny informační výchovy a čtenářský klub na Základní a mateřské škole Rokytno, organizuje aktivity knihovnických seniorů v rámci východočeského regionu SKIP a...

B. Blažková jako babička-sovička během pasování dětí na čtenáře

Foto: archiv B. Blažkové

Jak jsi vlastně přišla ke knihovnictví?

V podstatě náhodou – po maturitě na pardubické SVVŠ mi otec spolužáka zařídil zajímavou letní brigádu. Věděl, že hraji a režírují v místním ochotnickém divadle, a tak mi zprostředkoval místo asistentky v propagačním filmu o místním stavebním podniku. Pro mne to byla zajímavá praxe, protože jsem později chtěla studovat režii, na kterou bylo možné se přihlásit až v jedenadvaceti letech. Maminka zmíněného spolužáka mi pak zajistila další brigádu, a to ve vysokoškolské knihovně, kde pracovala. Musím se přiznat, že do té doby jsem žádnou knihovnu jako čtenář nenavštěvovala. Děťství jsem totiž prožívala v padesátých letech a pamětníci mi potvrdí, že fondy i aktivity knihoven byly tehdy odrazem doby, tzn. že byly výrazně tendenčně zaměřené. Rodinná knihovna byla naštěstí bohatá a zajímavá, a tak jsem se stala náruživou čtenářkou bez asistence veřejné knihovny. Na střední škole jsem pak už pravidelně utrácela kapesné v rámci knižních čtvrtků v knihkupectví. Rodinnou knihovnu jsem tak začala rozšiřovat a od té doby neúspěšně bojuji s pocitem, že je nutné každou dobrou knížku vlastnit, což komplikuje život zejména při stěhování. Jinak jsem se polepšila – jako senior mám v současné době čtenářský průkaz v pěti knihovnách!

Dobrá, takže nenápadnou brigádou to začalo... Chytló tě to – a co dál?

Případá mi neuvěřitelné, jak rychle to půlstoletí v knihovnách východočeského regionu uběhlo a co všechno se změnilo. A co všechno naopak zůstalo stejné! Po již zmíněné roční brigádě v knihovně Vysoké školy chemicko-technologické v Pardubicích jsem přešla do Okresní knihovny v Chrudimi. Zde jsem prožila i rok 1968. V tom roce jsem začala dálkově studovat Střední knihovnickou školu v Brně – konzultační středisko v Hradci Králové. Před školou jsem ještě absolvovala základní knihovnický kurz, organizovaný tehdejší Okresní knihovnou v Hradci Králové. Vzpomínky na kurz, školu a lidi by vydaly na samostatný článek, možná i menší knížku...

V Chrudimi jsi získala knihovnické ostruhy. Co následovalo?

Z Chrudimi, kde jsem ještě pracovala jako holka pro všechno, jsem v roce 1971 přešla do metodického oddělení Okresní knihovny v Pardubicích. Odtud jsem byla o šest let později „prodána“ do nově vznikajícího bibliograficko-metodického oddělení Státní vědecké knihovny Hradec Králové, kde jsem mimo jiné měla na starosti práci s mládeží. V roce 1982 jsem odešla na mateřskou dovolenou a po jejím ukončení jsem se vrá-

tila do metodického oddělení pardubické knihovny. Zde jsem prožila rok 1989. Patřila jsem mezi zakládající členy nově vzniklého Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR. Ostatně jeho členkou jsem byla už v roce 1969... V obnoveném SKIP jsem pracovala v regionálním i výkonném výboru a byla jsem také u zrodu Klubu dětských knihoven SKIP; zpočátku jsem byla jeho předsedkyní.

Pamatuji si, že výbornou. „Děckařina“ tě ale neopustila, ani když jsi odešla z veřejné knihovny...

V polovině devadesátých let jsem chtěla zkoušet něco nového: účastnila jsem se aktivně činnosti v občanském sdružení PAU (Přátelé angažovaného učení) a absolvovala jsem první kurz RWCT (Čtením a psaním ke kritickému myšlení) s americkými lektory. Následně jsem dostala šanci založit profesionální školní knihovnu při Základní škole Závodu míru v Pardubicích, kde jsem byla osm plodných let. Legislativa však profesionalizaci školních knihoven nepřála, a tak v roce 2002 následoval návrat do Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové. Nastoupila jsem opět do metodického oddělení, ale tentokrát v „půlené“ funkci: stala jsem se šéfredaktorkou zpravodaje *U nás* a zároveň jsem měla na starosti nově vznikající oblast PR knihovny. Před odchodem do důchodu jsem už pracovala pouze na poloviční úvazek, jako šéfredaktorka regionálního zpravodaje. A teď v důchodu už zase pracuji s dětmi.

Opusťme teď tvou dobrodružnou cestu po výchoďočeských knihovnách. Samozřejmě znáš časopis Čtenář. Je stejně starý jako ty. Pomáhal ti nějak ve tvé práci, ať už knihovnické, nebo později redaktorské?

S časopisem *Čtenář* jsem se seznámila už za svého působení v chrudimské knihovně. Knihovna se tenkrát ucházela o titul v soutěži *Budujeme vzornou lidovou knihovnu* a já jsem dostala za úkol sledovat všechny články o soutěži, a tak jsem si na *Čtenáře* zvykla. V dalších letech jsem sledovala hlavně vše, co se týkalo metodické práce, a to včetně činnosti Rad jednotné soustavy knihoven, které v té době působily na okresní i krajské úrovni. Také jsem pečlivě sledovala články o činnosti knihoven, protože každá knihovna je jiná a v každé je

možné najít nějakou inspiraci. Cíleně jsem si vždy vyhledávala články zabývající se aktivitami knihoven pro děti a mládež, což pro svou potřebu činím dodnes.

Co se ti v jeho koncepci líbí nebo naopak nelíbí?

Můj pohled na časopis v posledních letech byl pochopitelně ovlivněn vlastní redaktorskou prací, i když vím, že není možné srovnávat regionální zpravodaj s celostátním odborným tiskem. V našem případě jsme – vzhledem k zaměření na malé neprofesionální knihovny – volili trend praktické metodiky. *Čtenář* ve své koncepci musí myslet nejen na veřejné knihovny, ale i na knihovny specializované. Zároveň v něm však musí potřebné a zajímavé informace nalézat nejen ředitel velké knihovny, ale i knihovník z malého města či vesnice. A to opravdu není jednoduché vybalancovat. Stejně jako jsou různé „velká“ témata, která v určitou dobu hýbou knihovnickým světem, daří se podle mého názoru časopisu někdy více a někdy poněkud obtížněji zachovat vyváženost obsahu čísla. Celkově však podle mého názoru časopis poskytuje knihovníkům potřebné důležité informace a zachycuje dění kolem knihoven a knih v obdivuhodně širí.

Nemáš nějaké náměty na rozšíření a zkvalitnění obsahu Čtenáře?

Jak jsi mě donutila ke vzpomínání na mou dlouholetou praxi, uvědomila jsem si, jak moc se knihovnictví od doby mých začátků změnilo a jakým tempem změny pokračují dál. Ačkoli nejsem zrovna příznivcem vzpomínání, tak možná takový „retrokoutek“ by mladou generaci nejen pobavil, ale i poučil. Ono to opravdu ještě není tak dávno, kdy se psalo na ormig nebo na očíslované blány a chyba často znamenala prepis celé stránky. Jediné možné spojení bylo prostřednictvím pošty a telefonu. Možná, že by se mohlo jednat i o koutek jazykový, protože i z knihovnictví řada pojmů vymizela nebo pomalu mizí...

Zkusím to šéfredaktorovi nabídnout, asi bych si sama ráda počítla. Co bys svému věkovému soupeřnickovi Čtenáři popřála do dalších let?

Přeji *Čtenáři* co nejvíce čtenářů. A při té příležitosti bych se ráda obrátila na vedoucí knihoven

s prosbou o podporu tištěné verze časopisu. Zjistila jsem, že někteří vedoucí knihoven v rámci úsporných opatření preferují možnost sledování elektronické verze. Na poradách pak doporučují jednotlivé články, které případně i vytisknou. Z praxe vím, že v elektronické verzi se většinou nelistuje, a tudíž ani tolik neinspiruje. Vyhledá se požadovaný článek – a je hotovo. Řadovým knihovníkům pak unikají souvislosti našeho stále se rozšiřujícího profesního zaměření. Tolik

názor knihovnického seniora s padesátiletou praxí, který si plně uvědomuje, že mladá knihovnická generace získává informace spíše na sociálních sítích než v elektronické či tištěné verzi časopisu. Ve školách se stále oblíbenější stávají tzv. dílny čtení – děti i učitel si tiše čtou a pak si o přečteném vzájemně povídají, třeba by se něco podobného dalo aplikovat i na práci s knihovnickým tiskem.

ZLATA HOUŠKOVÁ

| zlata.houskova@gmail.com

O životě a o Čtenáři

(rozhovor s Danuší Vyorálkovou)

Narodila se také v roce 1948. Záhy zjistila, že může studovat a dělat, co ji baví, zejména knihovnictví a bibliografii. A tak to dělá po celý svůj život...

Foto: archiv D. Vyorálkové

Jak jsi vůbec přišla ke knihovnictví?

Musím se přiznat, že ke knihovnictví jsem přišla náhodou. Po maturitě v roce 1967 jsem nastoupila do knižního velkoobchodu. Během tří let jsem prošla sklady, oddělením bibliografie a v závěru jsem pracovala v redakci *Knižních novinek*. Zejména práce v bibliografii mě zaujala, a tak jsem si na doporučení kolegů podala přihlášku ke studiu knihovnictví na Fakultě sociálních věd a žurnalistiky Univerzity Karlovy, kam jsem byla v roce 1968 přijata. Do roku 1969 jsem ještě pracovala v Knižním velkoobchodě.

Předpokládám, že časopis Čtenář důvěrně znáš. Jak dlouho a jak ses k němu dostala? Pomáhal ti nějak ve tvé knihovnické práci?

Časopis *Čtenář* znám už od studií. Jednak to bylo povinné periodikum ke studiu, jednak byl vlastně vždycky odborně zajímavý. Od roku 1984 jsem pracovala v Národní knihovně ČR, tenkrát ještě Státní knihovně ČSSR, v redakci *Metodického zpravodaje*. Naše redakční rada byla s redakcí *Čtenáře* v úzkém kontaktu. Poskytovala *Čtenáři* údaje o českých knihovnách, protože byla sou-

částí Metodického kabinetu. Do *Čtenáře* jsem přispěla několika články o zajímavých českých knihovnách nebo o souborném katalogu. S příspěvky do *Čtenáře* jsem se setkávala i v rámci zpracování *Bibliografie českého knihovnictví, bibliografie a vědeckých informací* i při službách ve studovně knihovnické literatury. Vždy jsem časopis brala jako dobrý zdroj informací o knihovnách, a to nejen českých, a o knihovnictví vůbec.

Co se ti v jeho současné koncepci líbí nebo třeba nelíbí? Neměla bys nějaký námět na rozšíření či zkvalitnění obsahu?

K současné koncepci se vyjadřovat nemohu, protože v poslední době *Čtenář* popravdě moc často nečtu. Jeden námět bych ale měla – zkusit získat příspěvek o souborném katalogu.

A co bys přála časopisu do dalších let?

Co se dá přát do dalších let? Dost financí, knihovníky ochotné podělit se o své zkušenosti, zajímavé náměty a hlavně – hodně čtenářů!

ZLATA HOUŠKOVÁ

| zlata.houskova@gmail.com

Jaké budou změny v unijním autorském právu?

(k projednávání návrhu nové směrnice EU)

2. část

Druhá část komentáře k průběhu projednávání návrhu nové unijní směrnice o autorském právu, která se po svém přijetí může dotknout činnosti knihoven.

→ V orientačním časovém rámci, jenž se objevil koncem září, se rysuje, že proces triologu by mohl být dovršen na přelomu letošního a následujícího roku a Rada a Parlament by následně mohly konečné znění směrnice schválit v následujících měsících.

Digitalizace a zpřístupňování děl

Velký potenciál pro činnost knihoven a dalších institucí kulturního dědictví mohou mít ustanovení článků 7 až 9, týkající se digitalizace a zpřístupňování děl a dalších předmětů ochrany, jež jsou nedostupné na trhu. Nejde o první řešení této problematiky v rámci evropského autorského práva – ostatně od loňského roku je oprávnění pro kolektivní správce poskytovat licence na sdílení digitalizovaných slovesných děl (včetně případných vyobrazení) knihovnami za účelem jejich zpřístupnění uživatelům zakotveno i v autorském zákoně České republiky. Podstatné ovšem je, že předpokládaná směrnice najisto předloží záležitost informování nositelů práv, jejichž díla budou předmětem užití na základě rozšířené kolektivní správy. Byla totiž jedním ze základních argumentů ve věci C-301/15 projednávané Soudním dvorem EU, na jejichž základě byl francouzský projekt digitálního zpřístupnění rozebraných knih 20. století označen za v rozporu s právem EU, ba se základním mezinárodněprávním dokumentem autorského práva – Bernskou úmluvou.

Tento okruh má celou řadu aspektů spjatých s poskytováním licencí pro uvedenou činnost

knihoven, jež v konečném znění mohou doznat ještě různé podoby. Rysuje se významná možnost, aby byly online zpřístupňovány i materiály muzeí a archivů (archivní dokumenty, pokud jsou předmětem ochrany autorského práva a – samozřejmě – pokud by to bylo rovněž v souladu se zákony o archivnictví), i když nebyly vydány či dokonce nebyly zamýšleny pro zveřejnění. V druhém případě pouze, pokud by bylo zřejmé, že by původce neměl námitky proti zveřejnění. Předmětem návrhů – dosti rozdílných – byla rovněž otázka případného zpřístupňování předmětů ochrany nedostupných na trhu v přeshraničním rámci, tj. u států EU. Jedna z variant výslovně předpokládá, že tato otázka bude odložena do nejbližšího přezkumu působení směrnice.¹

Směrnice rovněž předpokládá vládní intervence do případných potíží při licencování služby video na vyžádání (článek 10), jakož i zakotvení oprávnění pro podíl nakladatele/vydavatele na výnosu z odměn za užití na základě zákonných licencí (článek 12; oduznání takového podílu na základě soudního rozhodnutí bylo velkým problémem nakladatelské sféry v Německu v nejnovějším období). Články 14 až 16 mají za účel zvýšit

informovanost nositelů práv, zejména autorů, o výnosech z užití jejich děl a rovněž zajistit možnost přizpůsobit smluvní ujednání mezi autorem a nakladatelem, jsou-li výnosy z užití díla výrazně vyšší, než se předpokládalo. V průběhu projednávání se objevily kvalitativně odlišné návrhy: z iniciativy Rady je na stole návrh na tzv. digitální unijní depozit, tj. „povinný výtisk“ publikací o EU; v Parlamentu se objevil návrh na ochranu organizátorů sportovních akcí, a to ve stejném rozsahu jako mají vydavatelé (čl. 11), avšak bez určení lhůty trvání!

Největší mediální pozornost na sebe ovšem váže obsah navrhovaných článků 11 a 13. Článek 11 je nazvaný „Ochrana tiskových publikací v souvislosti s digitálním užitím“, přičemž vrcholné evropské orgány viditelně nemají problém použít pojmenování „tisková publikace“ i pro publikaci šířenou pouze v digitální podobě, neboť v článku 2, obsahujícím definice, se uvádí, že „tiskovou publikací“ se rozumí záznam sbírky literárních děl žurnalistické povahy, který může obsahovat i jiná díla nebo předměty ochrany, který představuje jednotlivou položku v rámci periodicky zveřejňované nebo pravidelně aktualizované publikace pod tímž názvem, jako jsou noviny nebo časopis s obecnou či speciální tematikou, jehož cílem je poskytovat informace z oblasti zpravodajství nebo jiných témat a který je zveřejněn v jakémkoli médiu z podnětu, na redakční odpovědnost a pod kontrolou poskytovatele služeb. Na základě tohoto ustanovení by měli vydavatelé novin, časopisů a žurnálů pro širokou veřejnost získat – zde však pouze ve vztahu k digitálnímu užití – ekonomická práva (související s právem autorským) ve stejném rozsahu jako autoři a další nositelé práv, jak jsou zakotvena v InfoSoc: podle jejího článku 2 právo na rozmnožování a podle článku 3 odstavce 2 právo na zpřístupňování veřejnosti online. Trvání tohoto práva původní návrh Komise stanovoval na 20 let, kompromisní návrh Rady lhůtu zkrátil na jeden rok, kompromisní návrh Parlamentu lhůtu krátil rovněž, ale na celých pět let. Účelem tohoto ustanovení má být, jak uvádí výkladové pravidlo 32 návrhu, zajistit udržitelnost vydava-

telského odvětví. V zásadě jde o to, aby bylo zpoplatněno užití tiskových publikací vyhledávacími službami.

O obsah článku 11 se od počátku (ba vlastně ještě s předstihem vůči zveřejnění návrhu) rozpoutal intenzivní boj. Co stoupenci zavedení takového práva považují za naplnění zásad autorského práva (v kontinentálně evropském pojetí), zajišťující subjektům podílejícím se na šíření, případně i vzniku předmětných děl alespoň omezenou odměnu, to kritici (včetně renomovaných právních a mediálních vědců) odmítají jako postup neodpovídající současné době, kdy modely ekonomického zhodnocování doznaly v online prostředí hlubokých přeměn. Poukazují rovněž na to, že obdobné ustanovení přijaté před lety v Německu zůstalo mrtvou literou², neboť vyhledávače či internetoví agregátoři zpráv svou činností přivádějí k předmětným publikacím uživatele, což je právě dnes, při masivním začleňování reklamy do takových přístupů, jednou ze základních cest jejich zhodnocování. Při projednávání byla velká pozornost věnována mnohým detailům – např. právní povaze odkazů (links), krátkých útržků vyjadřujících obsah článků. Pro nás knihovníky je nepochybně důležité, že z předmětu tohoto ustanovení jsou výslovně vyňaty periodické publikace vydávané pro vědecké či akademické účely.

Kontrola uloženého digitálního obsahu

Snad ještě větší kontroverzi vzbudil návrh ustanovení v článku 13 nesoucím dlouhý název „Užití chráněného obsahu poskytovateli služeb informační společnosti, kteří ukládají a zpřístupňují velké množství děl a jiných předmětů ochrany nahrávaných jejich uživateli“, je však znám zkráceně jako „value gap“³. Jeho ustanovení – jež byla v průběhu obou proudů projednávání návrhu, tj. v Radě i ve výborech Parlamentu, extenzivně rozvíjena a detailizována – předpokládají kontrolu ukládaných obsahů na základě sofistikovaného programového vybavení, což navíc předpokládá průběžnou a rozsáhlou spolupráci s nositeli práv (užití programových filtrů srovnávacích ukládaný

¹ Připravované zpřístupňování na trhu nedostupných slovesných děl v Česku nepředpokládá ani vystavení děl na otevřeném internetu, ani přístup „kohokoli“ z IP adresy v ČR, nýbrž jednak zobrazení na terminálech v knihovnách, pokud jsou zapsány v Evidenci knihoven Ministerstva kultury, jednak zobrazení na počítači registrovaného čtenáře prostřednictvím chráněného přístupu.

² Podle obdobného ustanovení ve Španělsku se vydavatel odměny vzdát ani nemohl. Globální poskytovatelé vyhledávacích služeb svou činností na podkladě španělských tiskových publikací zastavili.

³ Volně něco jako „ztráta hodnoty“.

obsah s databází předmětů ochrany), získávání licencí, případně znemožnění přístupu veřejnosti, pokud licenci k předmětnému obsahu nezíská. Stoupenci ustanovení opět vítají jako oprávněné řešení přicházející po dlouhé době zneužívání děl autorů, výkonů interpretů aj., zatímco kritici jej odmítají s poukazem na to, že porušuje vyváženost práv všech zúčastněných stran – nositelů práv a veřejnosti, přičemž omezuje prostor pro veřejnou diskusi. Proti článku 13 se zásadně postavila řada významných osobností, včetně vynálezce internetu T. Berners-Leea.

Znepokojení nad – podle jeho názoru – rozporům ustanovení článku 13 návrhu směrnice a ustanovení článku 19 odstavce 3 Mezinárodní úmluvy o občanských a politických právech vyjádřil i zvláštní zpravodaj Spojených národů David Kaye. Proti se argumentuje i na technické a ekonomické úrovni: patřičné programové vybavení („filtry“) je velmi složité a velmi drahé, mimo dosah malých a středních poskytovatelů služeb, budou tak zvýhodněni jen ti největší globální poskytovatelé internetových služeb; filtry nerozpoznají oprávněné užití a nápravné mechanismy budou příliš zdoluhavé... Zaznamenal jsem ovšem i názor na renomovaném právníc-

kém blogu, že koneckonců návrh jen souhrnně vyjadřuje obsah unijního práva, jak jej také v průběhu let dotvářely rozsudky Soudního dvora EU a že článek 13 konec svobodného Internetu neznamená (IPKat, 2. 7. 2018).⁴

Repozitáře vědeckého výzkumu a vzdělávacích institucí, internetové kooperativní encyklopedie typu Wikipedie jsou z působnosti tohoto ustanovení výslovně vyňaty.

Z výše uvedeného je zřejmé, že cesta ke konečnému znění této směrnice nebude snadná. Celé soubory aktérů na nich povedou zejména vládní a úřední činitelé našich sousedů – do konce roku 2018 plní funkci předsednictví EU Rakousko. Od Nového roku se této úlohy ujme Rumunsko. V orientačním časovém rámci, jenž se objevil koncem září, se rýsuje, že proces triologu by mohl být dovršen na přelomu letošního a následujícího roku a Rada a Parlament by následně mohly konečně znění směrnice schválit v následujících měsících. Alespoň přibližně do držení tohoto časového rámce je nezbytné, aby proces projednávání směrnice byl dokončen do konce funkčního období stávajícího Evropského parlamentu – s jeho koncem by neschválený návrh spadl do koše.

ZDENĚK MATUŠÍK | zdenek.matusik@nkp.cz

⁴ ROSATI, Eleonora. *The value gap proposal in the JURI Committee Report as a consolidation of the existing framework (not the end of the internet)* [cit. 2018-07-17]. Přístupné z: <http://www.ipkat.com/>.

Co pro vás připravujeme...

- **Změny v kritériích pro hodnocení knihoven v soutěži Městská knihovna roku**
- **Výsledky průzkumu čtení dospělých**
- **Kurz organizace Slovo 21 o mezikulturních kompetencích pro pracovníky knihoven**
- **Konference Knižnica 2018**
- **Plastové průkazky v knihovnách**
- **Workshop metodiků knihoven v Liberci**
- **Legislativní návrhy týkající se oblasti knihovnictví a jejich soupis**
- **Lekce pro práci dětských čtenářů s knihami**
- **Recenze**
a další materiály.

Zavazuje nás
a vážíme si toho, že jste
našimi čtenáři!

Psalo se jinde

Podklady jsou čerpány z databází Anopress a KKL.

KRATOCHVÍLOVÁ, Monika. Veřejné knihovny se mění: novým trendem jsou komunitní centra a modernizace interiéru. *Moderní obec: odborný časopis pro veřejnou správu*, 2018, 24(9), s. 48–49. ISSN 1211-0507.

Autorka z Moravské zemské knihovny v Brně v úvodu stručně seznamuje se zákonem o veřejných knihovnách obecních z 22. 7. 1919 a jeho dopadem na síť českých knihoven a přínosy systému regionálních funkcí. Poté se věnuje Programu rozvoje venkova Jihomoravského kraje a dotačnímu titulu *Obecní knihovna (2016)*, dále schválenému Programu rozvoje Jihomoravského kraje (2018-2021). Program má čtyři priority; u druhé – *Zajištění kvality života obyvatel* – je jedním z opatření udržení služeb na venkově prostřednictvím obecních knihoven. Tato platforma by měla vést ke zlepšení podmínek obecních knihoven v Jihomoravském kraji. Příspěvek uvádí, kdo je oprávněn o dotace žádat, a je doplněn příklady dobré praxe. Závěr je věnován nově otevřenému Metodickému centru pro výstavbu a rekonstrukci knihoven.

MAXOVÁ, Libuše. Půl století mezi knihami. *Týdeník Směr*, 2018, č. 40, s. 16. ISSN 2533-6533.

Medailonek Jaroslavy Merwitzové, knihovnice v Obecní knihovně Modlany (<https://www.knihovna-teplice.cz/region/knihovny-regionu/obecni-knihovna-modlany/>), kde působí již padesát let. J. Merwitzová mimo jiné popisuje služby a akce knihovny, její fond, akvizici, dětské čtenářství, stěhování knihovny apod.

TRDLA, Martin. Páru a prádlo střídají romány: vyrůstá moderní knihovna. *Mladá fronta DNES*, č. 253(20181031), s. 14. ISSN 1210-1168.

Autor ve svém článku popisuje stávající neutěšený stav Městské knihovny v Železném Brodě (<https://www.zeleznybrod.cz/cz/turista/kamza-kulturou/mestska-knihovna/>) a důvody rekonstrukce budovy bývalého výměníku továrny Železnobrodské sklo, kde má sídlit knihovna nová. Rekonstrukce budovy podle návrhu architekta Václava Hájka by měla být hotová příští rok na přelomu října a listopadu a bude stát minimálně 26 milionů korun.

NEBESKÝ, David. Lumen Christi: pomocník nevidomých. *Katolický týdeník*, 2018, č. 39, s. 9–10. ISSN 0862-5557.

Již 30 let poskytuje Nadační fond Lumen Christi a jeho zvuková knihovna (<http://data.lumen-christi.cz/knihovna/>) služby nevidomým a těžce zrakově postiženým z celé ČR. Katolická zvuková knihovna obsahuje kromě Bible přibližně 800 titulů audioknih a každý měsíc přibývají zhruba tři novinky. Nahrávky se klientům posílají poštou na USB nosičích, aby s nimi mohli snadno manipulovat, nebo si je mohou stahovat sami. Historie vzniku této knihovny, její služby, čtenáři, měnící se struktura uživatelů a měnící se technologie.

ŽIPPALOVÁ, Lucie. Loketská knihovna uspěla v celostátní konkurenci. *Chebský deník*, č. 243 (20181019), s. 3. ISSN 1210-5155.

Za svoji činnost byla Městská knihovna Loket (<https://mkloket.cz/>) nominována Karlovarským krajem na cenu *Knihovna roku 2018*. Dlouhodobě nabízí širokou nabídku programů a služeb pro všechny věkové kategorie uživatelů, zdařilý interiér i samostatnou expozici umělecké knižní vazby.

Stěhování milionu knih. *Olomoucký deník*, č. 210 (20180910), s. 1–2. ISSN 1212-4699.

Již v dohledné době čeká Státní vědeckou knihovnu v Olomouci stěhování fondu. Přes 200 000 svazků se přesune z několika depozitářů do nového depozitáře v olomoucké městské části Hejčín. Tato významná instituce s právem povinného výtisku má katastrofální nedostatek prostor. Do depozitáře se přestěhuje hlavní starší fond, útvary digitalizace, knihárna či restaurátorská dílna. Depozitář má kapacitu cca 2 milionů svazků a má se sem přesunout zhruba 1,25 milionů svazků. Popis záměru se stávajícími skladišti.

Regionální knihovna Karviná jako zdroj informací a poznání. *Moravskoslezský deník*, č. 223 (20180925), s. 60. ISSN 1213-5577.

Stručná historie a důvody vzniku Regionální knihovny Karviná. Knihovna spravuje deset odborných pracovišť. Velikost fondu, registrovaní čtenáři, pořádané kulturní a vzdělávací akce, univerzální pobočky a zapojení této instituce do různých projektů.

Antonín Moucha

11. část

instruktor Ministerstva školství a národní osvěty pro německé knihovny • pedagog knihovnických kurzů • redaktor knihovnických časopisů • autor knihovnických příruček

Antonín Moucha (1. 1. 1882 Praha – 29. 11. 1945 Praha) po dosažení doktorátu na pražské německé univerzitě nastoupil v roce 1907 do knihovny vysokých škol technických v Praze a v roce 1914 se stal jejím vedoucím. Hlásil se k německé národnosti, češtinu ovšem ovládal stejně dobře jako němčinu. Byl Němec se vzorně kladným poměrem k Československé republice. Po roce 1919 byl jmenován instruktorem Ministerstva školství a národní osvěty (MŠANO) pro německé veřejné knihovny, přitom nadále zastával místo ředitele technické knihovny, a to až do roku 1945, kdy ze zdravotních důvodů z funkce odešel. V knihovně, předchůdkyni dnešní Národní technické knihovny, se zasadil o řadu racionálních opatření. Docílil také rekonstrukce a modernizace jejich prostor v jednom křídle Klementina.

Lidovýchova

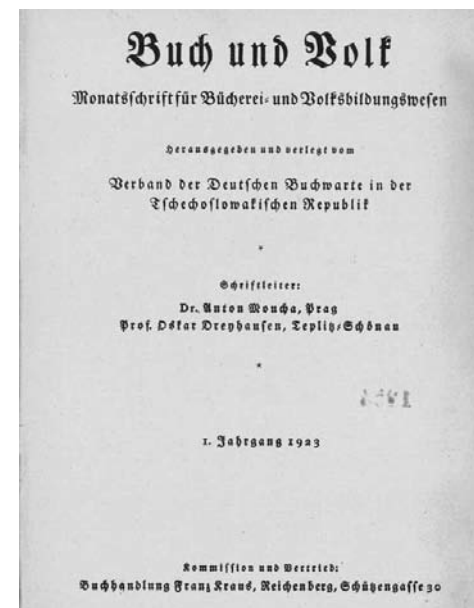
Podle sčítání obyvatelstva z roku 1921 bylo v českých zemích 9 771 904 obyvatel, z toho 30,4 % německé národnosti. V nové republice zaručovala ústava svým příslušníkům svobodu náboženského a národnostního vyznání, rovný přístup v hospodářské činnosti a sociálnímu sdužování v rámci státu. Kulturní rozvoj navázal na předválečné tradice, v národnostně smíšených oblastech se řídil zákony platnými pro celý stát, tedy také v roce 1919 přijatými zákony o organizaci lidových kurzů státoobčanské výchovy a o veřejných obecních knihovnách. Jako instruktor pro knihovny se zajímal A. Moucha o celou oblast osvěty.

V německé lidovýchovné práci byla činnost lidových knihoven dobře organizovaná, dosahovala dobrých výsledků, zatímco o přednáškové a vzdělávací činnosti se něco takového již říci

nedalo. Okresní osvětové sbory v německých oblastech byly ponechány samy sobě, jen na Teplickou nebo na Moravě vznikly regionální spolky (Verband der deutschen Selbstverwaltungskörper in Teplitz-Schönau, Landesverband der deutschen Bezirksbildungsausschüsse und Büchereiräte in Mähren-Schlesien), které jejich činnost organizovaly. Na celostátním sjezdu lidovýchovných pracovníků, který se konal v červnu 1928 v Brně, vystoupil A. Moucha s požadavkem na vytvoření ústředí pro německou osvětovou činnost, které by fungovalo podobně jako Masarykův lidovýchovný ústav pro české obyvatelstvo. Následující hospodářská krize však přinesla snížení dotací na mimoškolní vzdělávání až o 70 %. Až v roce 1936, na dalším sjezdu německých lidovýchovných pracovníků, kdy se opět jednalo o významu veřejné osvětové práce pro státní a národní společenství, došlo k založení Německého lidovýchovného ústavu (Institut für deutsche Volksbildung in der ČSR), jak o tom napsal A. Moucha (*Česká osvěta*, roč. 34, č. 5. 1937, s. 130). Jeho součástí se stalo ústředí putovních knihoven pro německé obecní knihovny v Praze. Ústav také vydával časopis *Volk und Kultur* (1937–1938). O knihovnictví však přinášel jen obecné přehledy o povinnostech veřejných knihoven ve smyslu knihovnického zákona, na rozdíl od obdobných českých časopisů v něm nenajdeme zprávy z činnosti německých obecních knihoven.

Německé knihovnictví v ČSR

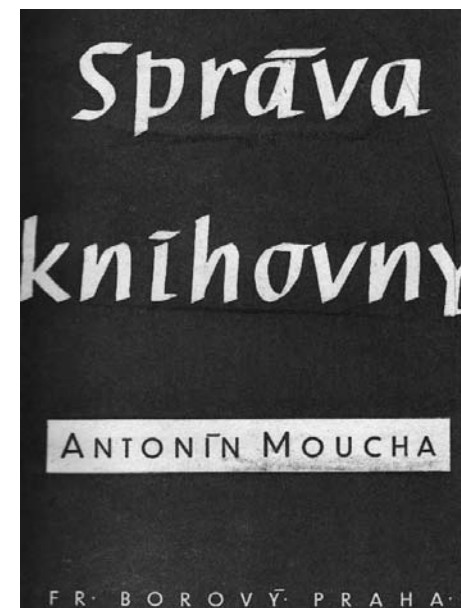
Zákon o veřejných knihovnách obecních přijalo Národní shromáždění 22. 7. 1919 zásluhou českých poslanců, přesto se A. Moucha zasadil o to, aby se veřejné knihovny zřizovaly pro každou národnost v novém státě při zachování práv men-

Měsíčník pro knihovnictví *Buch und Volk* vycházel za redakce A. Mouchy v Liberci v letech 1923–1927

šin. V prováděcím nařízení k zákonu bylo ustanoveno, že v politické obci s více než 400 obyvateli národnostní menšiny nebo s veřejnou menšinovou školou bylo povinností obce zřídit nejpozději do konce roku 1924 pro menšinu samostatnou veřejnou knihovnu a obec jí měla poskytnout vhodnou místnost. Tam, kde v obci nebyla menšinová škola, mohla působit menšinová knihovna jako oddělení společné obecní knihovny, přičemž četbu si mohli půjčovat čtenáři z fondu celé knihovny. V menších obcích mohly funkci menšinové knihovny nadále plnit spolkové knihovny národnostní menšiny, případně tuto roli mohla přebírat knihovna v sousední obci vzdálené nejvíce do čtyř kilometrů.

V roce 1920 bylo v českých zemích 458 německých knihoven, v nich bylo 282 255 knih, 69 079 čtenářů a uskutečnilo se 668 531 výpůjček. V roce 1921 to již bylo 1656 knihoven a po pěti letech, kdy obecní knihovny měly být v každém sídle školy nebo obci s více než 300 obyvateli, již 2745 německých knihoven (v nich bylo 1 032 342 knih, 178 906 čtenářů a proběhlo 2 965 681 výpůjček); každým rokem narůstal počet knihoven, výpůjček i čtenářů, tedy i německé obce naplnily literu zákona. Pro německé lidové knihovny zřídilo ministerstvo v roce 1928 ústředí

Přednášky A. Mouchy na Státní knihovnické škole vyšly v příručce *Správa knihovny* (1947)

putovních knihoven (Zentralwanderbücherei) v pražském Klementinu, které bylo současně jejich poradnou. Pro ústředí se pořizovaly hodnotné knihy, ze kterých, v souladu s knihovnickým zákonem, mělo obyvatelstvo čerpat poučení a zábavu a které měly význam pro integritu a celkový život národa. Ústředí vydávalo katalog, podle něhož si knihovny mohly vybírat a požádat o zaslání souboru pro zimní čtenářskou sezónu. V roce 1932 mělo ústředí 3625 svazků a zapůjčilo knihovnám 418 souborů s 13 378 svazky, v roce 1934 mělo již ústředí 5046 svazků, z nichž zapůjčilo do knihoven 491 šestnáctisvazkových souborů. Vedle toho působilo pro doplňování literaturou ještě 25 německých obvodových knihoven s celkovým počtem 5434 svazků, z nichž se rozeslalo každým rokem v průměru po stovce putovních souborů do lidových knihoven. Z 302 městských knihoven mělo 69 čítárnu, 194 knihoven bylo umístěno ve vlastních místnostech.

Německé knihovnické časopisy

Z podnětu A. Mouchy a za jeho vedení vycházel v Liberci od ledna 1923 časopis *Buch und Volk*, měsíčník pro knihovnictví a lidové vzdělávání. Vydavatelem časopisu byl Spolek německých knihovníků (Verband der deutschen Buchwarte

in der Tschechoslowakischen Republik) a Moucha v něm komentoval každým rokem výsledky statistického šetření o stavu a činnosti německých knihoven. Časopis přinášel také výklad knihovního zákona, zprávy z činnosti městských knihoven doma i v zahraničí a v každém čísle najdeme rozsáhlé anotované přehledy vhodných knih pro veřejné knihovny. Zvláště cenný je historický přehled německých vzdělávacích škol, institucí, spolků se stručným vývojem větších knihoven, který v časopisu vyšel v roce 1926 k mezinárodnímu knihovnickému kongresu v Praze. V létě 1927 časopis zanikl a nahradil jej od roku 1928 časopis se širším záběrem na lidovou osvětu *Volksbildungsarbeit*, vydávaný do roku 1938 v Teplicích. Na jeho redakci se A. Moucha rovněž podílel.

Za spolupráce knihovníků největších německých knihoven v českých zemích a A. Mouchy začal vydávat knihovník Arthur Herr ve Varnsdorfu od poloviny roku 1934 pro lidové knihovny měsíčník *Die Gemeindebücherei*. Přinesl několik článků o organizaci práce v malých knihovnách. Prosazoval také zřizování čítáren – v pohraničí bylo na 70 obcí s více než 4000 německých obyvatel. Hlavní náplní časopisu byly přehledy nové německé literatury, a to dvojího druhu. Výběr vhodné literatury pro lidové knihovny měl širokou nabídku a stručnými charakteristikami sledoval zejména německy psanou zahraniční produkci. Časopis také přinášel přehledy zakázaných knih podle nařízení MŠANO ze dne 11. 12. 1933. Takový seznam k 15. 1. 1935 uvedl na 500 německých titulů, o půl roku později dalších padesát. Podle tohoto nařízení se do lidových knihoven neměly dostávat knihy umělecky a obsahově bezcenné, ke kterým se řadily také detektivky a indiánky, spisy hanobící obyvatelstvo nebo státní poměry. Časopis vycházel do konce roku 1935.

Knihovnické školství

Knihovní zákon z roku 1919 kladl důraz na vzdělání knihovníků. Pro německé lidové knihovny byla založena Státní knihovnická škola v Ústí nad Labem, na které A. Moucha rovněž učil. V letech 1923–1938 byl také lektorem knihovnictví na Německé univerzitě v Praze. Od roku 1928 byly dosud samostatné státní knihovnické školy (česká a německá) sloučeny do společné

a Moucha byl jejím vyučujícím; od roku 1937 ji řídil a váhou své osobnosti dosáhl toho, že škola působila až do roku 1944, kdy byla uzavřena, stejně jako další české odborné školy. Na pomoc knihovníkům vydal přehled zákonných předpisů pro veřejné knihovny (*Gesetze und Verordnungen für die öffentlichen Gemeindebüchereien für die Tschechoslowakische Republik*. Reichenberg 1924) a z jeho přednášek vyšla příručka *Správa knihovny* (Praha 1947). Všechny kapitoly v příručce jsou přesvědčivé ve výkladu a návodné pro uspořádání, uskladnění a půjčování knih, týkají se administrativních pomůcek a dalších aspektů knihovnické práce.

Loajalita

Světová hospodářská krize měla ovšem dopad také na vzdělávání. Jeho rozmach se zastavil a projevil se politickou snahou o získání moci. Parlamentní volby v květnu 1935 podstatně změnil obraz politických stran, když nejsilnější politickou stranou ve státu se stala Sudetoněmecká strana, kterou vedl Konrád Henlein – a podle říšskoněmeckého vzoru hlásal totalitu. Podle MŠANO se dostala německá lidová výchova do značných nesnází, přestože ani v Německu nebo v Rakousku nepožívala německá lidová osvěta tak rozsáhlé zákonné ochrany jako v Československu. Protidemokratický a protistátní tlak, jak jej vytvářeli němečtí politici, nejvíce doléhal na mysl německých občanů v našem státě. Požadavek na rozvážný přístup v této době formuloval Antonín Moucha takto: *Podstatou knihovny jest duchovní svoboda, která ji vede k tomu, aby nevytrhávala jednotlivých částí literatury z jejich organické souvislosti jako zbraň pro konkrétní politické cíle. V tomto směru jest knihovna pravým prostředkem vzdělání pro člověka, který z vlastního podnětu hledá, vyvíjí se a vlastní silou zápasí o poznání* (In *Němci v Československé republice o sobě*. Praha: Orbis, 1937, s. 98). Demokratický přístup v jednání Antonína Mouchy byl oceňován nejen po celé meziválečné období a za protektorátu, ale vyslovil je také profesorský sbor ČVUT po osvobození, aby ocenil jeho práci pro český národ.

JAROMÍR KUBIČEK

kubicek.jaromir@gmail.com

Obr.: archiv autora

Ze světa

Zdroje jsou dostupné v *Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR*

V japonských knihovnách je jednou z nejdůležitějších otázek ochrana svobody čtení, tedy ochrana soukromých informací. Když navštívíte Japonsko a jedete vlakem či metrem, můžete si všimnout, že lidé čtou knihy, kde je název zakrytý papírem. Jakou knihu čtete, je totiž „soukromá informace“. V roce 2017 byl schválen novelizovaný zákon o ochraně osobních údajů, který se odrazil i v činnosti japonských knihoven. Hlavním cílem zákona je kontrola firem, které různé seznamy osobních údajů kupují a prodávají. Tyto údaje se totiž stávají novým ekonomickým aktivem. Všechny firmy musí přesně doložit, jak s osobními informacemi klientů pracují. Knihovny z velké části omezily osobní identifikační údaje svých uživatelů, údaje o ztrátách knih, záznamy o referenčních službách, údaje o vypůjčených materiálech atd. Asociace knihoven Japonska vydala prohlášení o intelektuální svobodě v knihovnách – jakou knihu čtenář čte, se považuje za jeho soukromou informaci. To se uvádí také v etickém kodexu japonských knihovníků. Knihovníci procházejí důslednými školeními s tématy soukromí uživatelů, aby rozpoznali a porozuměli všem legislativním dokumentům, které se k této oblasti vztahují. Pokud je např. knihovna vyzvána, aby předala osobní údaje svých klientů policii, musí o svolení požádat příslušné oddělení místní samosprávy. Knihovny mají pro ochranu osobních údajů stanovená pravidla a pokyny a viditelně je zpřístupňují veřejnosti.

(*IFLA Journal – Volume 44, Number 3, October 2018, s. 223–228*)

Příchod webu 2.0 změnil publikační chování vědců a způsob šíření výsledků vědy a výzkumu ve vědecké komunitě i mimo ni. Publikování výstupů v online prostředí přineslo nové možnosti hodnocení a měření jejich dopadu, tzv. altmetriky. Považují se za alternativu, resp. doplněk k tradičním metrikám dlouhodobého dopadu, jako jsou impakt faktor či h-index, založené výlučně na citování. Právě proto mohou mít význam především pro vědní obory, kde je citační analýza nedostatečná, především v humanitních vědách. Alternativní metriky nabízí projekt ImpactStory a společnosti Altmetric a PlumAnalytics. Díky nim dnes tyto služby využívají vědci na svých webových stránkách, in-

stitucionální repozitáře i open access časopisy. Služba PlumAnalytics vypočítává altmetriky pro 29,7 milionů, Altmetric.com pro pět milionů a ImpactStory pro milion vědeckých článků. Zdrojem pro altmetriky je web. Autoři altmetrického manifestu jsou přesvědčeni, že díky altmetrikám se recenzní konání uskuteční v daleko větším rozsahu a vnímají je jako vhodný doplněk k tradičnímu recenzování. Altmetriky zachytávají aspekty dopadu vědecké práce ve velmi krátkém čase. Jejich odpůrci tvrdí, že se dají lehce manipulovat, je však třeba poznamenat, že umělé navyšování se nevyhýbá ani klasickým metrikám. Prudký vývoj altmetrik ve vědecké komunikaci ukazuje, že jejich rychlost, různorodost a široký záběr jsou bonusy, které klasické metriky neposkytují. Další výzkum může prokázat opodstatněnost jejich využívání.

(*Bibliotheca Universitatis – ročník 14, číslo 1, 2018/2019, s. 11–12*)

Knihovna berlínského Muzea homosexuálů sestává z více než 20 000 svazků, které pokrývají všechny příslušné vědecké obory. Patří sem témata společenská, sociologická a sexuologická, stejně jako historie umění nebo velká sbírka vzácných pornografických časopisů. Z počátků homosexuálního a lesbického hnutí existuje také velké množství „šedé literatury“. Během několika let se oblast sbírky rozšířovala a dnes je tato knihovna největší knihovnou na světě založenou na tematice LGBTIQ. Muzeum bylo založeno v roce 1985 jako jedinečná směsice knihovny, archivu a výstavních prostor. Knihovnu a archiv muzea s více než 1 500 000 dokumenty tvoří výhradně dary od uživatelů. Zvláštností kolekce je vzácná sbírka Rara s více než 2500 tituly, která obsahuje romány a básnické knihy s homosexuální tematikou, lesbické obrázky známých umělců, krásná bibliofilská vydání a také první homosexuální časopisy. Nejstarší knihou vázanou ve vepřovici je vydání erotického románu *Satyricon* z roku 1619. Muzeum homosexuálů spolupracuje s dalšími berlínskými organizacemi jako je FFBIZ – archiv feministického hnutí a archiv Lili Elbe, který se věnuje Queer historii.

(*BuB Forum Bibliothek und Information – Jahrgang 70, Nr. 6, 2018, s. 338*)

Před 140 lety, **1. 1. 1879**, se narodil anglický prozaik **E. M. Forster** († 1970), jehož romány *Rodinné sídlo*, *Cesta do Indie* či posmrtně vydaný *Maurice* zlákaly i filmaře.

Před 100 lety, **1. 1. 1919**, se narodil americký prozaik **J. D. Salinger** († 2010), autor slavného románu *Kdo chytá v žitě*, po němž už publikoval jen několik kratších próz a povídek a po roce 1965 se odmlčel úplně a žil v utajení.

Před 100 lety, **1. 1. 1919**, se narodil ruský spisovatel **Daniil Granin** († 2017); česky vyšly knihy *Blokádní deníky*, *Chut' poznání*, *Obraz*, *Po svatbě*, *Zubr*, *Letím do bouřky*, *Jmenovec*, *Lidé vzhůru nohama*, *Zpáteční lístek* aj.

Před 100 lety, **3. 1. 1919**, se narodila česká spisovatelka **Květa Legátová** († 2012), která publikovala už v 50. letech, ale po odmlčení se prosadila až po roce 2000 povídkami *Želary* a novelou *Jozova Hanule* (podle ní vznikl úspěšný film *Želary*); byla oceněna Státní cenou za literaturu (2002).

Před 160 lety, **4. 1. 1859**, se narodil **Karel Václav Rais** († 1926), český prozaik a publicista, autor románů *Kalibův zločin*, *Zapadlí vlastenci* či *Západ*.

Před 90 lety, **9. 1. 1929**, se narodil **Heiner Müller** († 1995), německý dramatik, básník, spisovatel, esejista a divadelní režisér; u nás jsou známé jeho hry *Pověření*, *Hamlet-stroj* nebo *Kvartet* podle Laclosových *Nebezpečných známostí*.

Před 70 lety, **12. 1. 1949**, se narodil světově proslulý japonský prozaik **Haruki Murakami**, autor románů *Hon na ovci*, *Norské dřevo*, *Kafka na pobřeží*, *Afterdark*, *Konec světa* a *Hard-boiled Wonderland*, *Sputnik, má láska*, *Na jih od hranic*, *na západ od slunce*, *Ptačí kronika*, *1Q84*, *Komturova smrt* a dalších; česky vyšla také sbírka povídek *Po otřesech*; v roce 2006 dostal v Praze Cenu Franze Kafky.

Před 50 lety, **12. 1. 1969**, se narodil britský prozaik **David Mitchell**, který se považuje za jednoho z nejlepších současných anglicky píšících spisovatelů. Česky vyšly všechny jeho romány: *Hybatelé*, *sencislo9*, *Atlas mraků*, *Třináct měsíců*, *Tisíc podzimů* *Jacoba de Zoeta*, *Hodiny z kostí* a *Dům za zdí*.

Před 130 lety, **16. 1. 1889**, se narodil **Pavel Eisner** († 1958), český literární kritik, publicista, básník a překladatel, autor knih o češtině *Chrámy i tvrz*, *Čeština poklepem a poslechem* a *Rady Čechům, jak se hravě přiučít česťině*.

Před 210 lety, **19. 1. 1809**, se narodil americký básník a prozaik **Edgar Allan Poe** († 1849), autor básně *Havran* či detektivních a hororových povídek *Jáma a kyvadlo*, *Zánik domu Usherů*, *Vraždy v ulici Morgue* aj.

Před 290 lety, **22. 1. 1729**, se narodil německý dramatik **Gotthold Ephraim Lessing** († 1781), autor her *Mína z Barnhelmu* a *Emilia Galotti*, jejíž inscenací bylo v roce 1783 slavnostně otevřeno pražské Stavovské divadlo.

Před 170 lety, **22. 1. 1849**, se narodil švédský dramatik a prozaik **August Strindberg** († 1912), autor románů *Červený pokoj* a *Syn služky* a her *Královna Kristina*, *Slečna Julie*, *Tanec smrti*, *Hra snů* či *Strašidelná sonáta*.

Před 120 lety, **24. 1. 1899**, se narodila **Milada Součková** († 1983), česká spisovatelka, lingvistka a literární teoretička; po roce 1945 pracovala v USA, kde po únoru 1948 zůstala, takže doma její díla nemohla vycházet; autorka románů a próz *Odkaz*, *Zakladatelé*, *Bel canto* a dalších.

Před 80 lety, **28. 1. 1939**, zemřel **William Butler Yeats** (* 1865), anglicky píšící irský básník, dramatik a esejista, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1923); česky vyšel výbor z jeho básní *Slova snad pro hudbu*, řada esejů i her.

Před 100 lety, **29. 1. 1919**, se narodil slovenský spisovatel **Ladislav Mňačko** († 1994), jehož nejznámějším dílem je román *Jak chutná moc*.

Před 90 lety, **30. 1. 1929**, se narodil český prozaik, básník a dramatik **Alexandr Kliment** († 2017), za normalizace postižen zákazem činnosti, autor próz a románů *Marie*, *Setkání před odjezdem*, *Hodinky s vodotryskem*, *Nuda v Čechách* aj.

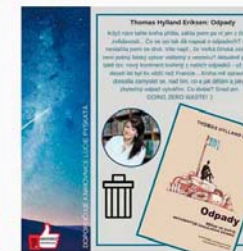
Před 90 lety, **31. 1. 1929**, zemřel **Jan Karafiát** (* 4. 1. 1846), český reformovaný, po roce 1918 československý evangelický farář; je znám první českou původní autorskou pohádkou *Broučci: pro malé i veliké děti* z roku 1876; dále vydal knihy pro děti a mládež *Broučkova pozůstalost*, *Karafiátova čítanka* a *Kamarádi* či pětidílné *Paměti*.

Portréty archiv autora

Městská knihovna Břeclav zapojila na Instagramu své knihovnice do doporučování knižních titulů

Foto: archiv M. Košanové

Druhá národní knihovna s. 432–435
T. Kubiček, ředitel MZK, ve společnosti ředitele Frankfurtského veletrhu Jürgena Boose a náměstkyně ministra kultury Kateřiny Kalistové (2015)

T. Kubiček společně s velvyslancem Španělského království, Jeho Excelencí Pedrem Calvo-Sotelem Ibañesem, otvírají v roce 2016 v MZK Španělskou knihovnu
Foto: archiv MZK

Sociální síť v knihovnách ČR

s. 425–427
SVK v Hradci Králové nabízí prostřednictvím Instagramu své služby tradičně

